# ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ CARL OTTO LENZ της 10ης Νοεμβρίου 1993 *

Περιεχόμενα


Α — Εισαγωγή ..... I - 2096

Β — Η γνώμη μου επί της υποθέσεως ..... I - 2097

Ως προς την εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής ..... I - 2097

Ως προς τη χορήγηση απαλλαγής για το οικονομικό έτος 1981 ..... I - 2102

Ως προς την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας ..... I - 2106

Ως προς την έγκριση των πρακτικών μετά την έκδοση της αιτιολογημένης γνώμης ..... I - 2110

Ως προς τη μη κοινοποίηση ορισμένων εγγράφων ..... I - 2111

Ως προς την αναλογική εγγραφή της 25ης Αυγούστου 1982 ποσού 4 136 125 BFR ..... I - 2112

Ως προς το άνοιγμα τοκοφόρου λογαριασμού στη Midland Bank ..... I - 2115

Ως προς την παράβαση της υποχρεώσεως της χρηστής διαχειρίσεως των πιστώσεων πληρωμής ..... I - 2122

Ως προς την παράβαση της υποχρεώσεως πραγματοποιήσεως των δαπανών μόνο επί επιδείξει κανονικών δικαιολογητικών εγγράφων και φροντίδας για τη διατήρησή τους ..... I - 2126

Ως προς την παράβαση του άρθρου 86, παράγραφος 1, του ΚΥΚ και των άρθρων 70, παράγραφος 1, και 71 του δημοσιονομικού κανονισμού, την παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως, της επιεικείας και της διανεμητικής δικαιοσύνης καθώς και ως προς την ύπαρξη καταχρήσεως εξουσίας ..... I - 2132

Ως προς την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας ..... I - 2136

Ως προς τα αιτήματα διορισμού πραγματογνωμόνων ..... I - 2137

Γ — Πρόταση ..... I - 2138

*Κύριε Πρόεδρε,*
*Κύριοι δικαστές,*

## Α — Εισαγωγή

1. Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί επί αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε ο πρώην υπάλληλος Henri de Compte (προσφεύγων στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας, στο εξής: αναιρεσείων) κατ' αποφάσεως που εξέδωσε το Πρωτοδικείο στις 17 Οκτωβρίου 1991 (υπόθεση Τ-26/89) [1].

2. Ο αναιρεσείων ασκούσε μέχρι την μετάθεσή του στις 30 Απριλίου 1982 τα καθήκοντα του υπολόγου στην υπηρεσία του Κοινοβουλίου (καθού και αναιρεσίβλητου, στο εξής: αναιρεσίβλητο). Για πρώτη φορά τον Σεπτέμβριο του 1982 συνήλθε πειθαρχικό συμβούλιο, το οποίο επελήφθη των πλημμελειών οι οποίες προσήφθησαν στον αναιρεσείοντα στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του όσον αφορά το ταμείο των βουλευτών. Ωστόσο, η ΑΔΑ ακύρωσε τη διαδικασία αυτή λόγω διαδικαστικής πλημμέλειας. Μετά το πέρας νέας διαδικασίας, το αναιρεσίβλητο επέβαλε στον αναιρεσείοντα, τον Μάρτιο του 1984, την πειθαρχική ποινή της παύσεως, η οποία, κατόπιν ενστάσεως του αναιρεσείοντος, μετετράπη στις 24 Μαΐου 1984 σε ηπιότερη ποινή, ήτοι σε υποβιβασμό στον βαθμό Α7, κλιμάκιο 6. Με απόφαση της 20ής Ιουνίου 1985, το Δικαστήριο ακύρωσε το μέτρο αυτό, με το αιτιολογικό ότι εξετάστηκαν μάρτυρες απόντος τους διωκομένου ή του παραστάτη του [2]. Το αναιρεσίβλητο, αφού ανακοίνωσε στον αναιρεσείοντα στις 9 Δεκεμβρίου 1986 ότι σκόπευε να κινήσει εκ νέου την πειθαρχική διαδικασία εναντίον του, αφού έλαβε χώρα νέα ακρόαση του αναιρεσείοντος (άρθρο 87, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ) και αφού κινήθηκε εκ νέου επισήμως η πειθαρχική διαδικασία στις 24 Ιουνίου 1987, το αναιρεσίβλητο επέβαλε στον αναιρεσείοντα, με απόφαση της 18ης Ιανουρίου 1988, την πειθαρχική ποινή του υποβιβασμού από τον βαθμό Α 3, κλιμάκιο 8, στον βαθμό Α 7, κλιμάκιο 6.

3. Η απόφαση αυτή στηρίζεται σε σειρά πλημμελειών που καταλογίστηκαν στον αναιρεσείοντα στο πλαίσιο της διαχειρίσεως ενός τραπεζικού λογαριασμού του ταμείου των βουλευτών. Τα πραγματικά περιστατικά όσον αφορά τη διαχείριση του τραπεζικού αυτού λογαριασμού δεν αμφισβητούνται σε πολλά σημεία. Τα περιστατικά αυτά εκτίθενται στις σκέψεις 39 έως 54 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στις οποίες ας μου επιτραπεί να παραπέμψω.

4. Στον αναιρεσείοντα καταλογίζονται ειδικότερα τα εξής:

— Άνοιγμα τοκοφόρου λογαριασμού όψεως στη Midland Bank του Λονδίνου στις 21 Ιουλίου 1980, ποσού 400 000 λιρών στερλινών (UKL), με ετήσιο επιτόκιο 16 %, χωρίς προηγούμενη εξουσιοδότηση, χωρίς καμιά εγγραφή αντίστοιχη προς τις ενέργειες αυτές και χωρίς εγγραφή των τόκων στα βιβλία του Κοινοβουλίου το 1980 και το 1981.

— Είσπραξη, χωρίς ακριβή και έγκυρη δικαιολογία, δύο επιταγών στις 4 Σεπτεμβρίου 1981 και στις 11 Νοεμβρίου 1981,

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

1 — Συλλογή 1991, σ. II-781.

2 — Απόφαση στην υπόθεση 141/84, de Compte κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1985, σ. 1951).

που εκδόθηκαν επί της Midland Bank και ανέρχονται αντιστοίχως σε 17 189,15 UKL και 35 176,98 UKL, που καταβλήθηκαν σε μετρητά από την τράπεζα Sogenal (Société générale alsacienne de banque) του Λουξεμβούργου για τα ακόλουθα ποσά: 2 700 000 βελγικά φράγκα (BFR), 30 000 γερμανικά μάρκα (DM) και 100 000 γαλλικά φράγκα (FF). παράλειψη εγγραφής των πράξεων αυτών στα βιβλία του Κοινοβουλίου κατά το οικονομικό έτος 1981. εγγραφή με καθυστέρηση έξι μηνών (28 Φεβρουαρίου 1982) στο λογιστικό δελτίο που τηρείται στο ταμείο των βουλευτών συνολικού ποσού 4 136 125 BFR, καίτοι η ανάληψη είχε γίνει σε διαφορετικά νομίσματα.

— Παράβαση της υποχρεώσεως πληρωμής δαπανών μόνον κατόπιν προσκομίσεως δικαιολογητικών εγγράφων και φροντίδας διατηρήσεως των αξιών του Κοινοβουλίου, την οποία υπέχει ο υπόλογος. Η έλλειψη δικαιολογητικών εγγράφων αφορά μια διαφορά μεταξύ των διαθεσίμων στοιχείων ενεργητικού του ταμείου των βουλευτών και της γενικής λογιστικής, της τάξεως των 4 100 000 BFR, που εμφανίστηκε μετά την εγγραφή των 4 136 125 BFR επ' ευκαιρία της εισπράξεως των δύο επιταγών που εκδόθηκαν επί της Midland Bank.

5. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή που ο αναιρεσείων είχε ασκήσει κατά της αποφάσεως αυτής και η οποία στηριζόταν σε λόγους αφορώντες την «τυπική» και «ουσιαστική» νομιμότητα. Με την υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως ο αναιρεσείων προβάλλει εκ νέου δώδεκα από τους αρχικώς προβληθέντες στο πλαίσιο της προσφυγής λόγους και υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο, απορρίπτοντας τους λόγους αυτούς, παρέβη το κοινοτικό δίκαιο.

6. Περαιτέρω λεπτομέρειες αφορώσες τα πραγματικά περιστατικά, το ιστορικό και τις εφαρμοστέες διατάξεις θα εξετάσω, καθόσον είναι αναγκαίο, στο πλαίσιο της γνώμης μου επί της υποθέσεως. Κατά τα λοιπά, ας μου επιτραπεί να παραπέμψω στην έκθεση ακροατηρίου. Θα εξετάσω τους επιμέρους λόγους αναιρέσεως, με τη σειρά την οποία επέλεξαν οι διάδικοι στα υπομνήματά τους σύμφωνα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

**Β — Η γνώμη μου επί της υποθέσεως**

*Ως προς την εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής*

7. Ενώπιον του Πρωτοδικείου ο αναιρεσείων ισχυρίστηκε ότι η πειθαρχική διαδικασία, η οποία κατέληξε στην προσβαλλόμενη απόφαση, κινήθηκε μετά την εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής του άρθρου 72 του δημοσιονομικού κανονισμού, το οποίο ορίζει τα εξής: «Κάθε όργανο διαθέτει προθεσμία δύο ετών από της ημερομηνίας υποβολής του λογαριασμού διαχειρίσεως, για να αποφανθεί περί της απαλλαγής των υπολόγων για τις σχετικές πράξεις.»

8. Κατά τον αναιρεσείοντα, μετά την εκπνοή της εν λόγω προθεσμίας θεωρείται ότι δόθηκε σιωπηρή απαλλαγή, ήτοι ότι ο υπόλογος απαλλάσσεται της ευθύνης του για την τυπική νομιμότητα των λογαριασμών. Πειθαρχική διαδικασία η οποία έχει ως αντικείμενο μόνο τυπικές αιτιάσεις

πρέπει επομένως να κινηθεί, επί ποινή παραγραφής εντός προθεσμίας δύο ετών (από τις 31 Μαΐου του επομένου έτους του επιμάχου οικονομικού έτους). Στην υπό κρίση περίπτωση η διαδικασία κινήθηκε μόλις στις 24 Ιουνίου 1987, ήτοι είναι εκπρόθεσμη τόσο όσον αφορά το οικονομικό έτος 1981 (εκπνοή της προθεσμίας στις 31 Μαΐου 1984) όσο και όσον αφορά το οικονομικό έτος 1982 (εκπνοή της προθεσμίας στις 31 Μαΐου 1985). Ο αναιρεσείων εξέφρασε την άποψη ότι η πειθαρχική διαδικασία που κινήθηκε στις 24 Ιουνίου 1987 δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συνιστώσα την εκ νέου κίνηση προγενέστερης πειθαρχικής διαδικασίας.

9. Το Πρωτοδικείο υπογράμμισε, πρώτον, ότι οι σχετικές διατάξεις του ΚΥΚ (άρθρα 86 έως 89 και παράρτημα IX) δεν προβλέπουν καμιά προθεσμία παραγραφής ως προς την κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας. Μια προθεσμία παραγραφής όμως, για να εκπληρώσει τον σκοπό της, ο οποίος έγκειται στην τήρηση της αρχής της ασφαλείας δικαίου, πρέπει, κατά τον αναιρεσείοντα, να έχει οριστεί εκ των προτέρων από τον νομοθέτη [3].

10. Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, δεύτερον, την αρχή της ανεξαρτησίας της πειθαρχικής διώξεως έναντι των άλλων διοικητικών διαδικασιών. Παραπέμπει συναφώς στη Διάταξη του προέδρου του τρίτου τμήματος του Δικαστηρίου, της 3ης Ιουλίου 1984 [4], με την οποία έγινε διάκριση μεταξύ της διαδικασίας χορηγήσεως απαλλαγής του άρθρου 72 του δημοσιονομικού κανονισμού και της πειθαρχικής διαδικασίας. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η υποτιθέμενη χορήγηση σιωπηρής απαλλαγής κατά την εκπνοή προθεσμίας δύο ετών δεν μπορεί να εμποδίσει την άσκηση πειθαρχικής διώξεως κατά του αναιρεσείοντος.

11. Τέλος, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, ακόμη και εάν γίνει δεκτή η άποψη του αναιρεσείοντος, ο λόγος ακυρώσεως που στηρίζεται στην εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής πρέπει να απορριφθεί. Πράγματι, η πειθαρχική διαδικασία κινήθηκε πριν τις 31 Μαΐου 1984, ακριβέστερα στις 13 Απριλίου 1983, ημερομηνία κατά την οποία ο Πρόεδρος του Κοινοβουλίου διαβίβασε στο πειθαρχικό συμβούλιο έκθεση η οποία περιείχε τις προσαπτόμενες στον αναιρεσείοντα πράξεις, για να επιληφθεί της υποθέσεως. Η πειθαρχική αυτή διαδικασία κατέληξε στην απόφαση της 24ης Μαΐου 1984, την οποία ακύρωσε αργότερα το Δικαστήριο. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η εκ νέου κίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας στις 24 Ιουνίου 1987, βάσει της ιδίας εκθέσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως νέα προσφυγή στις αρμόδιες αρχές, αλλά ως επανάληψη της διαδικασίας από το στάδιο στο οποίο συντέλεστηκε η τυπική πλημμέλεια την οποία διαπίστωσε το Δικαστήριο.

12. Ο αναιρεσείων βάλλει ενώπιον του Δικαστηρίου κατά των τριών προαναφερθεισών θέσεων του Πρωτοδικείου. Θα ασχοληθώ πρώτα με τις αντιρρήσεις του αναιρεσείοντος επί των δύο πρώτων θέσεων, οι οποίες αφορούν τη σχέση μεταξύ της πειθαρχικής διαδικασίας και της διαδικασίας για τη χορήγηση απαλλαγής υπό την έννοια του άρθρου 72 του δημοσιονομικού κανονισμού.

13. Ο αναιρεσείων επαναλαμβάνει στο σημείο αυτό τα επιχειρήματα που προέβαλε στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας και ισχυρίζεται ότι η άποψη του Πρωτοδικείου εν προκειμένω δεν ευσταθεί ως απόφανση αρχής. Όσον αφορά το ζήτημα της προθεσμίας παραγραφής για την κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας, πρέπει, κατά τον αναιρεσείοντα, να ληφθεί υπόψη το περιεχόμενο

3 — Στο σημείο αυτό το Πρωτοδικείο παραπέμπει στην απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970 στην υπόθεση 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής (Slg. 1970, σ. 661).

4 — Υπόθεση 141/84, de Compte κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1984, σ. 2575). Με τη διάταξη αυτή ανεστάλη η εκτέλεση της πρώτης πειθαρχικής αποφάσεως — της 24ης Μαΐου 1984 — μέχρις εκδόσεως της αποφάσεως επί της ουσίας.

διατάξεων εκτός των διατάξεων του ΚΥΚ, ήτοι των διατάξεων που αφορούν τη συγκεκριμένη περίπτωση.

14. Νομίζω ότι τα εν λόγω επιχειρήματα του αναιρεσείοντος πρέπει να απορριφθούν. Πρώτον, ευσταθεί η βάση της επιχειρηματολογίας του Πρωτοδικείου, ότι ο ΚΥΚ δεν προβλέπει καμιά συγκεκριμένη προθεσμία για την κίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας. Το γεγονός ότι ο συντάκτης του ΚΥΚ δεν είχε την πρόθεση να θέσει τέτοια προθεσμία προκύπτει και από την πρόβλεψη, στο άρθρο 7 του παραρτήματος, συγκεκριμένων προθεσμιών [5] για τη διασφάλιση της ταχείας *εξελίξεως* μιας ήδη κινηθείσας διαδιδασίας, χωρίς ωστόσο οποιαδήποτε ένδειξη προθεσμίας γι' αυτήν ταύτην την *κίνηση* της διαδικασίας.

15. Ως προς την προθεσμία τώρα του άρθρου 72 του δημοσιονομικού κανονισμού, αυτή αφορά, όπως προκύπτει σαφώς από τη διατύπωσή της, *την απαλλαγή*. Κατά τη γνώμη μου, δεν συγχωρείται το να θεωρηθεί συγχρόνως ως προθεσμία για την *κίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας*. Πρώτον, είναι κάλλιστα δυνατόν, λόγω δολίων ενεργειών του υπολόγου ή κάποιου τρίτου να μη διαπιστωθούν πλημμέλειες κατά την εξέταση του ζητήματος της απαλλαγής, οι οποίες όμως να αποκαλυφθούν για πρώτη φορά (πολύ) αργότερα. Από τούτο συνάγεται ότι το χρονικό σημείο κινήσεως της πειθαρχικής διαδικασίας εξαρτάται από τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως και δεν μπορεί να υπαχθεί σε επακριβώς ορισμένη προθεσμία. Στο πλαίσιο αυτό αποτελεί σαφή ένδειξη το ότι ο αναιρεσείων συνδέει την ισχύ της προθεσμίας την οποία επικαλείται αποκλειστικά με την περίπτωση κατά την οποία η πειθαρχική διαδικασία «έχει ως αντικείμενο μόνο τυπικές πλημμέλειες» [6]. Εντούτοις, το ζήτημα αν έχει ταχθεί επακριβώς καθορισμένη και απαρέγκλιτη προθεσμία, πρέπει να κρίνεται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων και δεν μπορεί να εξαρτάται από το πλαίσιο της εκάστοτε συγκεκριμένης περιπτώσεως που είναι αποτέλεσμα τυχαίου γεγονότος.

16. Διαπιστώνεται στη συνέχεια, σύμφωνα με την απόφαση του Πρωτοδικείου, ότι η διαδικασία χορηγήσεως απαλλαγής και η πειθαρχική διαδικασία έχουν διαφορετικούς σκοπούς:

«Η πειθαρχική δίωξη αποσκοπεί στην προστασία της εσωτερικής ευταξίας της δημοσιοϋπαλληλίας. Αντιθέτως, η χορήγηση της απαλλαγής, που προβλέπει το άρθρο 72 του δημοσιονομικού κανονισμού, αποσκοπεί στην καθιέρωση ελέγχου της ακριβείας και της κανονικότητας των λογαριασμών και, γενικότερα, στην απόδοση λογαριασμών και στην επαλήθευση, για να μην υπάρχει αβεβαιότητα ως προς την ευθύνη του ενδιαφερομένου υπολόγου για δεδομένη χρήση». [7]

17. Στη διάκριση αυτή αντιστοιχεί το ότι οι σχετικές αρμοδιότητες στο πλαίσιο του οργάνου δεν πρέπει να συμπίπτουν: για την απαλλαγή κατά το άρθρο 72 αρμόδιο είναι το ίδιο το όργανο, για την κίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας αρμόδια είναι η αρχή που ορίζεται κατά το άρθρο 2 του ΚΥΚ. Στη διάκριση αυτή αντιστοιχεί επίσης το ότι η προαναφερθείσα διάταξη θεσπίστηκε, σύμφωνα με το άρθρο 209 της Συνθήκης ΕΟΚ και των αντιστοίχων διατάξεων των άλλων Συνθηκών, κατόπιν διαδικασίας η

5 — Ως προς τον χαρακτήρα των προθεσμιών αυτών: σκέψη 88 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και παράγραφος 53, κατωτέρω.

6 — Βλ. σκέψη 60 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

7 — Σκέψη 69 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

οποία διαφέρει σε βασικά σημεία από τη διαδικασία την οποία προβλέπει το άρθρο 24 της Συνθήκης συγχωνεύσεως [8] για τη θέσπιση των διατάξεων του ΚΥΚ.

18. Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι η κίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας δεν πρέπει να υπόκειται στους ίδιους όρους προθεσμίας με την απαλλαγή, ούτε και όταν τίθενται μόνο ζητήματα που αφορούν το νομότυπο του ανοίγματος των λογαριασμών. Λόγοι ασφαλείας δικαίου, την τήρηση της οποίας πρέπει να εγγυάται η απόφαση περί απαλλαγής σύμφωνα με το άρθρο 72 του δημοσιονομικού κανονισμού, δικαιολογούν την προθεσμία που προβλέπει το άρθρο αυτό. Τουναντίον, για τη διατήρηση της εσωτερικής ευταξίας της δημοσίας υπηρεσίας, μπορεί να αποδειχθεί προσφυές να κινηθεί η πειθαρχική διαδικασία μετά την έκδοση της αποφάσεως του άρθρου 72 και τη συνακόλουθη αποσαφήνιση των ευθυνών. Ο τρόπος αυτός ενεργείας ενδέχεται, άλλωστε, να μην παρουσιάζει μόνο μειονεκτήματα για τον υπάλληλο (υπό τη μορφή της παρατάσεως της περιόδου αβεβαιότητας), αλλά και πλεονεκτήματα (υπό τη μορφή της μη κινήσεως της διαδικασίας), όταν χορηγείται πλήρης απαλλαγή.

19. Επομένως, μια πειθαρχική διαδικασία δεν είναι παράνομη εκ μόνου του λόγου ότι δεν κινήθηκε εντός της προθεσμίας του άρθρου 72 του δημοσιονομικού κανονισμού.

20. Ο αναιρεσείων ισχυρίζεται επιπλέον ότι κακώς το Πρωτοδικείο συνήγαγε από την αυτοτέλεια των δύο διαδικασιών ότι η υποτιθέμενη χορήγηση σιωπηρής απαλλαγής μετά την εκπνοή προθεσμίας δύο ετών δεν εμποδίζει την πειθαρχική δίωξη του αναιρεσείοντος. Κατά τον αναιρεσείοντα, η απαλλαγή έχει μικρή σχετικώς εμβέλεια, ήτοι να απαλλάξει τον υπόλογο της ευθύνης για την τυπική νομιμότητα των λογαρισμών.

21. Το επιχείρημα αυτό δεν είναι πειστικό. Καθόσον μπορεί να θεωρηθεί ότι ο αναιρεσείων επαναλαμβάνει με το επιχείρημα αυτό -υπό διαφορετική μορφή -τον ισχυρισμό του ότι η πειθαρχική διαδικασία πρέπει να κινηθεί εντός της προθεσμίας του άρθρου 72 του δημοσιονομικού κανονισμού, το επιχείρημα πρέπει να απορριφθεί.

22. Ο αναιρεσείων θα μπορούσε βεβαίως να εννοεί ότι, εφόσον η προθεσμία του άρθρου 72 του δημοσιονομικού κανονισμού δεν τηρήθηκε ούτε όσον αφορά *την απόφαση περί απαλλαγής*, απηλλάγη σιωπηρώς και ως εκ τούτου δεν μπορεί πλέον να διωχθεί πειθαρχικώς. Και το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί. Πρώτον, ουδόλως στηρίζει τον εξεταζόμενο λόγο ακυρώσεως, κατά τον οποίο η πειθαρχική διαδικασία κινήθηκε μετά την εκπνοή της υποτιθέμενης προθεσμίας παραγραφής. Δεύτερον, για το οικονομικό έτος 1981, η απόφαση επί της αρχής και της εκτάσεως της απαλλαγής ελήφθη το αργότερο στις 10 Απριλίου 1984 [9] και κατά συνέπεια εντός της προθεσμίας του άρθρου 72. Η αδιαμφισβήτητη υπέρβαση της προθεσμίας για το οικονομικό έτος 1982 [10] δεν είχε εν πάση περιπτώσει ως αποτέλεσμα να θεωρηθεί ότι χορηγήθηκε η απαλλαγή στον αναιρεσείοντα. Νομίζω ότι δεν ευσταθεί από νομικής πλευράς η άποψη

8 — Συνθήκη περί ιδρύσεως ενιαίου Συμβουλίου και ενιαίας Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 8ης Απριλίου 1965.

9 — Βλ. κατωτέρω παράγραφο 30 και υποσημείωση 15.

10 — Βλ. κατωτέρω παράγραφο 33 και υποσημείωση 20.

ότι αυτή η υπέρβαση προθεσμίας συνεπάγεται απαλλαγή. Πράγματι, ο δημοσιονομικός κανονισμός δεν προβλέπει τέτοια συνέπεια. Χωρίς διάταξη με την έννοια αυτή όμως δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι επέρχεται τέτοια συνέπεια. Τέλος, τούτο θα συνιστούσε προσβολή της προνομίας του οργάνου να ελέγχει το νομότυπο των εργασιών του υπολόγου, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό τη χρηστή διαχείριση των κοινοτικών οικονομικών. Επιπλέον, από την υπό κρίση περίπτωση προκύπτει ότι η διαδικασία εκδόσεως της αποφάσεως περί απαλλαγής τότε ακριβώς μπορεί να είναι υπερβολικά μακρόχρονη όταν ανακύψει το ζήτημα των πλημμελειών. Η άποψη του αναιρεσείοντος περί της χορηγήσεως σιωπηρής απαλλαγής θα μπορούσε επομένως να οδηγήσει στη χορήγηση απαλλαγής (πλασματικώς) ακριβώς στις περιπτώσεις κατά τις οποίες συντρέχει ειδικός λόγος αρνήσεως χορηγήσεώς της.

23. Επομένως, το εν λόγω επιχείρημα του αναιρεσείοντος πρέπει να απορριφθεί.

24. Τέλος, δεν ευσταθούν οι επικρίσεις του αναιρεσείοντος που στρέφονται κατά της διαπιστώσεως του Πρωτοδικείου, ότι η πειθαρχική διαδικασία η οποία κατέληξε στην προσβαλλόμενη απόφαση κινήθηκε στις 13 Απριλίου 1983. Ο αναιρεσείων επικαλείται συναφώς ότι μετά την ακυρωτική απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Ιουνίου 1985 ακούστηκε εκ νέου σύμφωνα με το άρθρο 87, δεύτερο εδάφιο. Κατά την άποψη του αναιρεσείοντος η πειθαρχική διαδικασία, εν αντιθέσει προς τη γνώμη του Πρωτοδικείου, δεν επαναλήφθηκε από το στάδιο στο οποίο συντελέστηκε η διαδικαστική πλημμέλεια που διαπίστωσε το Δικαστήριο, αλλά από το αρχικό στάδιο. Πρόκειται επομένως για *νέα διαδικασία*.

25. Το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί. Από τη νομολογία προκύπτει ότι η ακύρωση ενός πειθαρχικού μέτρου εξαιτίας διαδικαστικής πλημμέλειας επαναφέρει κατά κανόνα τη διαδικασία στο στάδιο στο οποίο βρισκόταν όταν συντελέστηκε η εν λόγω διαδικαστική πλημμέλεια [11]. Η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή μπορεί να επαναλάβει τη διαδικασία από το στάδιο αυτό μέχρι την τελική απόφαση.

26. Βεβαίως, θεωρητικώς, η ακυρωτική απόφαση δεν αποκλείεται να οδηγήσει την αρμόδια για διορισμούς αρχή, να μη συνεχίσει, σε μια ειδική περίπτωση, την ίδια διαδικασία, αλλά να την ακυρώσει και να κινήσει νέα [12]. Εντούτοις, η απάντηση στο ερώτημα ποιάν από τις δύο μεθόδους επέλεξε η ΑΔΑ σε μια συγκεκριμένη περίπτωση δίδεται βάσει της *αξιολογήσεως των πραγματικών περιστατικών* και ακριβέστερα της συμπεριφοράς της ΑΔΑ κατόπιν της ακυρωτικής αποφάσεως. Στην υπό κρίση περίπτωση το Πρωτοδικείο στηρίχθηκε κυρίως στο γεγονός ότι η ΑΔΑ ανέθεσε την υπόθεση στο πειθαρχικό συμβούλιο βάσει της ιδίας εκθέσεως όπως και στις 13 Απριλίου 1983.

27. Επομένως, με το εν λόγω επιχείρημα ο αναιρεσείων βάλλει κατά της εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο, χωρίς να αμφισβητεί τα νομικά κριτήρια βάσει των οποίων το Πρωτοδικείο προέβη στην εν λόγω εκτίμηση και χωρίς να προβάλει άλλες νομικές πλημμέλειες. Η ασκούμενη κατ' αποφάσεων του Πρωτοδικείου αναίρεση, η οποία περιορί-

11 — Απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1987 στην υπόθεση 403/85, F. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 645, σκέψη 2). απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1970 στην υπόθεση 13/69, Van Eick κατά Επιτροπής (Sig. 1970, σ. 3, σκέψεις 8 έως 10). ως προς τη διαδικαστική πλημμέλεια την οποία αφορούσε η υπόθεση αυτή, βλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 1968, 35/67, Van Eick κατά Επιτροπής (Sig. 1968, σ. 489, 512 επ.).

12 — Έτσι έπραξε η ΑΔΑ εν προκειμένω ακυρώνοντας στις 14 Ιανουαρίου 1983 τη διαδικασία που κινήθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 1982.

ζεται σε νομικά ζητήματα [13], δεν μπορεί να στηριχθεί σε τέτοιο επιχείρημα [14].

28. Επομένως, ούτε η επίκριση του αναιρεσείοντος κατά των διαπιστώσεων του Πρωτοδικείου, όσον αφορά την ημερομηνία κινήσεως της πειθαρχικής διαδικασίας, ευσταθεί.

29. Κατά συνέπεια, ο λόγος αναιρέσεως που στηρίζεται στην εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής πρέπει εν πάση περιπτώσει να απορριφθεί.

*Ως προς τη χορήγηση απαλλαγής για το οικονομικό έτος 1981*

30. Με το δικόγραφο της προσφυγής ο αναιρεσείων επικαλέστηκε το γεγονός ότι η απαλλαγή για το οικονομικό έτος 1981 του είχε χορηγηθεί με απόφαση της 10ης Απριλίου 1984 [15]. Στο προοίμιο της αποφάσεως αυτής, το Κοινοβούλιο αναφέρει τα εξής:

«θεωρώντας ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας για τη χορήγηση απαλλαγής για το οικονομικό έτος 1982 θα ληφθούν υπόψη όλα τα στοιχεία, συμπεριλαμβανομένης και της επιστολής της 6ης Ιουνίου 1983 [16]».

Σύμφωνα με την απόφαση αυτή το Κοινοβούλιο «χορηγεί απαλλαγή στον υπόλογο του κοινοτικού οργάνου για το οικονομικό έτος 1981».

31. Κατά την άποψη του αναιρεσείοντος, μόνη η απόφαση αυτή καθιστά την πειθαρχική διαδικασία απαράδεκτη και άκυρη, καθόσον οι αιτιάσεις αφορούν αποκλειστικά την τυπική νομιμότητα των λογαριασμών.

32. Επιπλέον, ο αναιρεσείων είχε υποστηρίξει με το δικόγραφο της προσφυγής ότι ήταν άνευ σημασίας το γεγονός ότι η απαλλαγή του 1982 του είχε χορηγηθεί με επιφύλαξη σχετική ακριβώς με ό, τι συνιστά την ουσία της υποθέσεως αυτής, ήτοι το ζήτημα των 4 εκατομμυρίων BFR [17]. Συναφώς, υποστήριξε, κυρίως, ότι το τελευταίο αυτό ζήτημα επιλύθηκε με την απαλλαγή που του χορηγήθηκε με τη σχετική απόφαση του Κοινοβουλίου για το 1981, επικουρικώς, ότι έλαβε την απαλλαγή για το οικονομικό έτος 1982 και, επικουρικότερα, ότι, μετά τη μετάθεσή του στις 30 Απριλίου 1982 και την αντικατάστασή του από νέο υπόλογο, δεν έγινε απόδοση των λογαριασμών διαχειρίσεως, με αποτέλεσμα η ίδια η ΑΔΑ να αδυνατεί να προσδιορίσει, για το οικονομικό έτος 1982, τις πράξεις για τις οποίες φέρει ο

13 — Βλ. άρθρο 168 Α της Συνθήκης ΕΟΚ και άρθρο 51 του Οργανισμού του Δικαστηρίου (ΕΟΚ) καθώς και τις παράλληλες διατάξεις που αφορούν τις δύο άλλες Κοινότητες.

14 — Απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 1991 στην υπόθεση C-283/90 P, Vidrányi κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-4339, σκέψη 12).

15 — ΕΕ C 127 της 14ης Μαΐου 1984, σ. 43.

16 — Πρόκειται για έγγραφο του Προέδρου του Κοινοβουλίου με το οποίο ζητεί από τον πρόεδρο της Επιτροπής Ελέγχου του Προϋπολογισμού να αναβάλει την απόφαση περί της απαλλαγής για το οικονομικό έτος 1981 αναφερόμενος στις αιτιάσεις που ανέκυψαν στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας: βλ. στοιχείο θ' του προοιμίου της αποφάσεως της 10ης Απριλίου 1984 και σκέψη 13 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

17 — Βλ. ανωτέρω παράγραφο 4, δεύτερη και τρίτη περίπτωση.

ίδιος την ευθύνη και τις πράξεις για τις οποίες την ευθύνη φέρει ο υπόλογος που τον διαδέχθηκε [18].

33. Στο υπόμνημα απαντήσεως ο αναιρεσείων εξετάζει επιπλέον τις αποφάσεις του Κοινοβουλίου της 18ης Μαΐου 1983 [19] και της 11ης Ιουλίου 1986 [20]. Η πρώτη απόφαση αφορούσε το οικονομικό έτος 1981 και περιελάμβανε την απαλλαγή που χορηγήθηκε στον Πρόεδρο και τη διαπίστωση ότι «δεν μπορούσε ακόμη να χορηγηθεί απαλλαγή στον υπόλογο διότι έπρεπε να εκτελεστούν μερικές ακόμη εργασίες από την Επιτροπή Ελέγχου του Προϋπολογισμού». Η απόφαση της 11ης Ιουλίου 1986 αφορούσε το οικονομικό έτος 1982. Για το έτος αυτό το Κοινοβούλιο χορήγησε απαλλαγή στον Πρόεδρό του και του ανέθεσε να «δώσει απαλλαγή στους υπολόγους του για το οικονομικό έτος 1982, τη εξαιρέσει του ποσού των 91 263 ECU και των περαιτέρω σχετικών θεμάτων που περιγράφονται στην επιστολή του Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 7ης Νοεμβρίου 1985 και στην συνοδευτική γνώμη του Ελεγκτικού Συνεδρίου» [21]. Κατά την άποψη του αναιρεσείοντος,

η απαλλαγή του Προέδρου (βλ. την απόφαση της 18ης Μαΐου 1983 για το έτος 1981 και την απόφαση της 11ης Ιουλίου 1986 για το 1982) περιλαμβάνει συγχρόνως την απαλλαγή του υπολόγου,

η απαλλαγή δεν μπορεί να είναι μερική (βλ. απόφαση της 10ης Απριλίου 1984 για το έτος 1981 και απόφαση της 11ης Ιουλίου 1986 για το έτος 1982),

το περιεχόμενο της αποφάσεως που χορηγεί την απαλλαγή δεν μπορεί να περιορίζεται από μια αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως αυτής (βλ. απόφαση της 10ης Απριλίου 1984 για το έτος 1981).

34. Το Πρωτοδικείο [22] παρατήρησε, πρώτον, ότι η πειθαρχική διαδικασία είναι ανεξάρτητη από τη διαδικασία της απαλλαγής. Επομένως, ακόμη και αν με τις αποφάσεις της 18ης Μαΐου 1983 και της 10ης Απριλίου 1984 χορηγήθηκε ρητή ή σιωπηρή απαλλαγή για το οικονομικό έτος 1981, το γεγονός αυτό δεν μπορεί να εμποδίσει την κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας κατά του αναιρεσείοντος, καθόσον μάλιστα η εν λόγω πειθαρχική διαδικασία κινήθηκε στις 13 Απριλίου 1983 [23] και επομένως προ της εκδόσεως των προαναφερθεισών αποφάσεων. Το Κοινοβούλιο εξέτασε στη συνέχεια τις δύο προαναφερθείσες αποφάσεις. Δεν δέχθηκε την άποψη του αναιρεσείοντος ότι η απαλλαγή του Προέδρου με την απόφαση της 18ης Μαΐου 1983 συνεπάγεται άνευ ετέρου την απαλλαγή του υπολόγου, αναφερόμενο στο γράμμα της αποφάσεως [24]. Όσον αφορά την απόφαση της 10ης Απριλίου 1984, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι για να εκτιμηθεί το περιεχόμενο της αποφάσεως πρέπει να ληφθεί υπόψη το προοίμιό της [25]. Από το προοίμιο προκύπτει ότι το Κοινοβούλιο επιφυλάχθηκε, στο πλαίσιο της απαλλαγής για το οικονομικό έτος 1982, να

18 — Σκέψη 73 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

19 — ΕΕ C 161 της 20ής Ιουνίου 1983, σ. 98.

20 — ΕΕ C 227 της 8ης Σεπτεμβρίου 1986, σ. 154.

21 — Με τη γνωμοδότηση αυτή η οποία εκδόθηκε κατόπιν αιτήσεως του Προέδρου του Κοινοβουλίου, το Ελεγκτικό Συνέδριο κατέληξε, όσον αφορά το έλλειμα που διαπιστώθηκε για το οικονομικό έτος 1982, στον καταλογισμό ευθύνης στον υπόλογο και στον διαχειριστή παγίων προκαταβολών: βλ. σκέψεις 19 και 20 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

22 — Για την παράγραφο αυτή βλ. σκέψεις 79 έως 81 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

23 — Κατά την ημερομηνία αυτή το πειθαρχικό συμβούλιο επελήφθη της υποθέσεως βάσει εκθέσεως που ανέφερε τις προσαπτόμενες στον αναιρεσείοντα αιτιάσεις, μετά την ακύρωση τον Σεπτέμβριο του 1982 της κινηθείσας διαδικασίας: βλ. ανωτέρω παράγραφο 2 και σκέψη 8 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

24 — Βλ. ανωτέρω παράγραφο 33.

25 — Βλ. ανωτέρω, παράγραφο 30.

λάβει θέση ως προς τα αμφισβητούμενα σημεία. Τέλος, κατά το Πρωτοδικείο, το κρίσιμο οικονομικό έτος δεν είναι το 1981 αλλά το 1982, διότι ως προς το ποσόν των 4 136 125 BFR [26] δεν έγινε καμιά λογιστική καταχώριση είτε καταβολής είτε καλύψεως, οπότε δεν κατέστη δυνατή, κατά τον έλεγχο της διαχειρίσεως που πραγματοποιήθηκε στο τέλος αυτού του οικονομικού έτους, η διαπίστωση πλεονάσματος ή ελλείματος. Ωστόσο, η εξουσιοδότηση που έλαβε ο Πρόεδρος να χορηγήσει απαλλαγή στον υπόλογο για το οικονομικό έτος 1982 συνοδεύτηκε από ρητή επιφύλαξη [27].

35. Είναι τρεις οι επικρίσεις του αναιρεσείοντος που στρέφονται κατά των εν λόγω εκτιμήσεων. Πρώτον, ο αναιρεσείων επαναλαμβάνει το επιχείρημά του όσον αφορά τη σημασία της αποφάσεως περί απαλλαγής για την πειθαρχική διαδικασία [28] και εκφράζει την άποψη ότι η παρούσα διαδικασία, εν αντιθέσει προς την κρίση του Πρωτοδικείου, δεν κινήθηκε στις 13 Απριλίου 1983 αλλά μόλις στις 9 Δεκεμβρίου 1986 [29]. Δεύτερον, ο αναιρεσείων φρονεί ότι το Πρωτοδικείο δεν απάντησε στα επιχειρήματά του όσον αφορά τη σημασία της απαλλαγής που χορηγήθηκε στον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου, την αδυναμία μερικής απαλλαγής και όσον αφορά την άποψη ότι η έκταση της απαλλαγής προκύπτει μόνον από το περιεχόμενο της αποφάσεως. Τρίτον, το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε το επιχείρημα του αναιρεσείοντος ότι η ΑΔΑ, ελλείψει αποδόσεως των λογαριασμών διαχειρίσεως στις 30 Απριλίου 1982, περιήλθε σε αδυναμία να οριοθετήσει την ευθύνη του αναιρεσείοντος σε σχέση με την ευθύνη του διαδόχου του. Η εκ μέρους του Πρωτοδικείου απόρριψη του επιμάχου λόγου ακυρώσεως είναι αβάσιμη διότι δεν είναι αιτιολογημένη ή στηρίζεται σε εσφαλμένη αιτιολογία.

36. Παρατηρείται συναφώς ότι το Πρωτοδικείο με τις σκέψεις 80 και 81 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στηριζόμενο στο γράμμα των αποφάσεων της 18ης Μαΐου 1983, της 10ης Απριλίου 1984 και της 11ης Ιουλίου 1986, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν χορηγήθηκε απαλλαγή στον αναιρεσείοντα ούτε για το οικονομικό έτος 1981 ούτε για το έτος 1982. Ακριβέστερα, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η απαλλαγή του υπολόγου για το οικονομικό έτος 1981 συνοδεύθηκε από επιφύλαξη σύμφωνα με την οποία έπρεπε να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της απαλλαγής για το οικονομικό έτος 1982 οι αιτιάσεις που ανέκυψαν κατά την πειθαρχική διαδικασία. Το Πρωτοδικείο διαπίστωσε την ύπαρξη παρόμοιας επιφυλάξεως για το οικονομικό έτος 1982, όσον αφορά την εξουσιοδότηση προς τον Πρόεδρο να χορηγήσει απαλλαγή στον υπόλογο.

37. Οι σκέψεις αυτές θα αρκούσαν για την απόρριψη του προκειμένου λόγου ακυρώσεως. Θα αποδείξω κατωτέρω ότι δεν ανατρέπονται από τους λόγους αναιρέσεως, οπότε, εν πάση περιπτώσει, η απόρριψη του προαναφερθέντος λόγου ακυρώσεως δεν επιδέχεται επικρίσεις.

38. Εν αντιθέσει προς την άποψη του αναιρεσείοντος, το Πρωτοδικείο εκπλήρωσε την υποχρέωση προσήκουσας *αιτιολογήσεως* [30]. Πράγματι απήντησε επαρκώς στα επιχειρήματα που προέβαλε ο αναιρεσείων με το δικόγραφο της προσφυγής.

39. Όσον αφορά, πρώτον, το ζήτημα αν χορηγήθηκε στον αναιρεσείοντα απαλλαγή για το 1981 και για το 1982, τούτο αφορά μόνο την *ερμηνεία* των κρισίμων αποφάσεων. Τουναντίον, τα επιχειρήματα που προέβαλε ο αναιρεσείων με το δικόγραφο της προσφυγής δεν υπαγόρευαν την εξέταση του αν οι αποφάσεις αυτές *μπορούσαν*

26 — Βλ. ανωτέρω παράγραφο 4, δεύτερη και τρίτη περίπτωση.
27 — Βλ. ανωτέρω παράγραφο 33.
28 — Βλ. ανωτέρω παράγραφο 20.
29 — Βλ. ανωτέρω παράγραφο 2.
30 — Βλ. την απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 1991 στην υπόθεση C-283/90 P, Vidrányi κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-4339, σκέψη 29).

να ληφθούν υπό τη μορφή υπό την οποία ελήφθησαν. Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο δεν υποχρεούνταν να εξετάσει αν μπορούσε να δοθεί μερική απαλλαγή και αν το Κοινοβούλιο μπορούσε να αρνηθεί την απαλλαγή στον υπόλογο για χρονική περίοδο και για τα ποσά για τα οποία χορηγήθηκε απαλλαγή στον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου. Το Πρωτοδικείο, σύμφωνα με το άρθρο 42, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο οποίος είχε τότε κατ' αναλογία εφαρμογή, μπορούσε να μην εξετάσει τους λόγους ακυρώσεως που προβλήθηκαν με το *υπόμνημα απαντήσεως* ενώπιόν του και οι οποίοι έθεταν τα ζητήματα αυτά. Εάν στον τομέα αυτό, ο οποίος χαρακτηρίζεται ταυτόχρονα από την ύπαρξη δυσχερών και περιπλόκων νομικών προβλημάτων, ελαχίστων διατάξεων [31] και πρακτικής των οργάνων και ελλείψει σχετικής νομολογίας, ο αναιρεσείων ήθελε να θέσει τα προαναφερθέντα ή άλλα νομικά ζητήματα θα έπρεπε να τα έχει εκθέσει με σαφήνεια στο δικόγραφο της προσφυγής.

40. Όσον αφορά επίσης το επιχείρημα που περιλαμβάνεται στο δικόγραφο της προσφυγής, το οποίο στηρίζεται στην έλλειψη της αποδόσεως λογαριασμών στις 30 Απριλίου 1982 [32], δεν διακρίνω ελλείψεις στην αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Το επιχείρημα αυτό αφορά στην πραγματικότητα κυρίως όχι την απαλλαγή του αναιρεσείοντος (για το έτος 1982), αλλά το ζήτημα αν *αποδεικνύονται* οι παραβάσεις που του προσάπτονται. Ουδέποτε ο αναιρεσείων ισχυρίστηκε ότι η έλλειψη αποδόσεως λογαριασμών επιφέρει το ίδιο αποτέλεσμα με την απαλλαγή (πράγμα το οποίο από νομικής απόψεως τουλάχιστον θα ήταν πολύ αμφίβολο). Προέβαλε όμως με έναν ιδιαίτερο λόγο ακυρώσεως, τον οποίο το Πρωτοδικείο εξέτασε ενδελεχώς, το ζήτημα αν η ευθύνη του αναιρεσείοντος (ενδεχομένως χωρίς την κατά την άποψή του απαραίτητη απόδοση λογαριασμών) μπορούσε να αποδειχθεί [33]. Επομένως, ορθώς το Πρωτοδικείο στο συγκεκριμένο πλαίσιο εξέτασε μόνο τα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος ότι έλαβε ρητή απαλλαγή για τα οικονομικά έτη 1981 και 1982 [34].

41. Δεν αμφισβητείται βεβαίως ότι ήδη με το δικόγραφο της προσφυγής τέθηκε το ζήτημα αν το περιεχόμενο της αποφάσεως της 10ης Απριλίου 1984 έπρεπε να εξεταστεί λαμβανομένου υπόψη του προοιμίου του. Εντούτοις, το Πρωτοδικείο έλαβε θέση επί του ζητήματος αυτού με τη σκέψη 80 της αποφάσεως, έστω και πολύ συνοπτικά ελλείψει τεκμηριωμένων επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος.

42. Δεδομένου ότι, υπό το πρίσμα της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, οι εκτιμήσεις του Πρωτοδικείου δεν πάσχουν, πρέπει τώρα να εξεταστούν συνοπτικώς τα επιχειρήματα ουσίας του αναιρεσείοντος. Κατά των υπό κρίση εκτιμήσεων του Πρωτοδικείου ο αναιρεσείων (εκτός του ήδη εξετασθέντος επιχειρήματος περί ελλείψεως αποδόσεως λογαριασμών στις 30 Απριλίου 1982) επαναλαμβάνει απλώς τα επιχειρήματα που προέβαλε με το υπόμνημα απαντήσεως στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας. Δεδομένου ότι τα επιχειρήματα αυτά έπρεπε να μη ληφθούν υπόψη από το Πρωτοδικείο καθόσον αποτελούσαν νέους λόγους ακυρώσεως μη περιλαμβανομένους στο δικόγραφο της προσφυγής [35], τοσούτω μάλλον δεν μπορούν να προβληθούν σύμφωνα με τα άρθρα 113, παράγραφος 2, και 116, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου κατ' αναίρεση [36].

31 — Ούτε ο δημοσιονομικός κανονισμός (υποσημείωση 53) ούτε ο κανονισμός 75/375 (υποσημείωση 54) δίνουν ευθέως πληροφορίες επί των ζητημάτων αυτών.

32 — Βλ. ανωτέρω παράγραφο 30.

33 — Βλ. σκέψεις 185 επ. της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. βλ. επίσης σκέψη 189.

34 — Βλ. σκέψη 78 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

35 — Βλ. ανωτέρω παράγραφο 39.

36 — Βλ. την απόφαση της 19ης Ιουνίου 1992 στην υπόθεση C-18/91 P, V κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1992, σ. I-3997, σκέψη 21).

Απομένει επομένως να εξεταστεί μόνο το επιχείρημα του αναιρεσείοντος ότι η έκταση της χορηγηθείσας (με την απόφαση της 10ης Απριλίου 1984) απαλλαγής πρέπει να εξεταστεί σε συνάρτηση μόνο με το διατακτικό της αποφάσεως.

43. Χάριν ευταξίας αναφέρω ότι το επιχείρημα αυτό, ορθώς ερμηνευόμενο, δεν αφορά την ερμηνεία του κειμένου της προπαρατεθείσας αποφάσεως στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο ως *δικαστήριο ουσίας*. Ο αναιρεσείων επικαλείται μάλλον έναν κανόνα δικαίου κατά τον οποίο για τις ανάγκες της ερμηνείας αυτής μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνο το διατακτικό της αποφάσεως.

44. Εντούτοις ο νομικός αυτός κανόνας δεν προσδιορίστηκε. Ούτε το γραπτό κοινοτικό δίκαιο περιλαμβάνει τέτοια διάταξη. Από τη *φύση* της περί απαλλαγής αποφάσεως μπορεί να συναχθεί, ότι η έκταση της απαλλαγής πρέπει να προκύπτει *σαφώς και αναμφιβόλως* από την απόφαση, οπότε ασφαλώς μπορεί να εξεταστεί αν το κρίσιμο χωρίο βρίσκεται στις διατάξεις ή στο προοίμιο της αποφάσεως. Εντούτοις, καμία ένδειξη δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη τον όρο της σαφήνειας όταν ερμήνευσε την επίμαχη απόφαση λαμβάνοντας υπόψη το προοίμιό της.

45. Για όλους αυτούς τους λόγους, ο παρών λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

*Ως προς την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας*

46. *I.* Το Πρωτοδικείο εξέτασε σε διάφορες φάσεις της διαδικασίας τους λόγους του προσφεύγοντος που στηρίζονταν στο ότι η πειθαρχική διαδικασία κινήθηκε και/ή διεξήχθη με αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Καταρχάς αφαίρεσε «τον χρόνο που χρειάστηκε ο προσφεύγων για να ετοιμάσει την άμυνά του ενώπιον του Δικαστηρίου» [37]. Με αυτή την αφετηρία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το ζήτημα τηρήσεως εύλογης προθεσμίας μπορούσε να τεθεί δύο φορές. Η πρώτη αφορά την περίδο των οκτώ μηνών κατά τη διάρκεια της οποίας επελήφθη της υποθέσεως το πρώτο πειθαρχικό συμβούλιο (από τις 2 Ιουνίου 1983 μέχρι τις 10 Φεβρουαρίου 1984), η δεύτερη αφορά την προθεσμία των δεκαοκτώ μηνών, η οποία μεσολάβησε μεταξύ της εκδόσεως της ακυρωτικής αποφάσεως του Δικαστηρίου και της αποστολής του εγγράφου του Προέδρου του Κοινοβουλίου, με το οποίο κάλεσε τον αναιρεσείοντα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 2, του ΚΥΚ (από τις 20 Ιουνίου 1985 μέχρι τις 9 Δεκεμβρίου 1986) [38].

47. *II. 1.* Ο αναιρεσείων προβάλλει, πρώτον, ότι η πειθαρχική διαδικασία, η οποία εν πάση περιπτώσει αφορά περιστατικά τα οποία συνέβησαν πριν τη μετάθεσή του στις 30 Απριλίου 1982, κινήθηκε μόλις στις 24 Ιουνίου 1987 και κατά συνέπεια μετά πάροδο πέντε και πλέον ετών, αφότου συνέβησαν τα περιστατικά. Επομένως, κατά τον αναιρεσείοντα, υπήρξε υπέρβαση της εύλογης προθεσμίας.

48. Συναφώς αρκεί η παραπομπή στις σκέψεις που διατύπωσα όσον αφορά τον πρώτο

37 — Σκέψη 89 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
38 — Βλ. προηγούμενη υποσημείωση.

λόγο αναιρέσεως, ότι δηλαδή η πειθαρχική διαδικασία άρχισε, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου, κατά των οποίων ο αναιρεσείων δεν μπόρεσε να βάλει από νομικής απόψεως, στις 13 Απριλίου 1983. Επομένως, το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί.

49. 2. Το δεύτερο επιχείρημα του αναιρεσείοντος αφορά το γεγονός ότι το Πρωτοδικείο αφαίρεσε «τον χρόνο που χρειάστηκε ο προσφεύγων για να ετοιμάσει την άμυνά του ενώπιον του Δικαστηρίου».

50. Διαπιστώνεται καταρχάς ότι το Πρωτοδικείο έλαβε προδήλως υπόψη την περίοδο που μεσολάβησε μεταξύ της τελικής πειθαρχικής αποφάσεως της 24ης Μαΐου 1984 και της αποφάσεως της 20ής Ιουνίου 1985, με την οποία το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση αυτή. Ο αναιρεσείων είναι της γνώμης ότι το Πρωτοδικείο, προκειμένου να προστατεύσει τα δικαιώματα άμυνας, δεν έπρεπε να αφαιρέσει αυτή την περίοδο από τους υπολογισμούς του. Εν πάση περιπτώσει, για να τηρήσει την αρχή αυτή, έπρεπε να λάβει υπόψη ότι η προσφυγή αποδείχθηκε δικαιολογημένη. Με τη συλλογιστική του το Πρωτοδικείο θεωρεί τρόπον τινά τον αναιρεσείοντα υπεύθυνο για την καθυστέρηση της πειθαρχικής υποθέσεως εξαιτίας της ένδικης διαδικασίας η οποία κατέστη αναγκαία λόγω γεγονότος καταλογιζομένου στο αναιρεσίβλητο. Επιπλέον, κατά τον αναιρεσείοντα, η επιχειρηματολογία του Πρωτοδικείου είναι αντιφατική, καθόσον, αφενός μεν, δεν έλαβε υπόψη στο σημείο αυτό τον δικαιολογημένο ή αδικαιολόγητο χαρακτήρα της διαδικασίας που κίνησε ο αναιρεσείων, αφετέρου δε, έλαβε υπόψη τις περιστάσεις οι οποίες δικαιολογούν από την πλευρά της ΑΔΑ το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της αποφάσεως της 20ής Ιουνίου 1985 και της δηλώσεως της 9ης Δεκεμβρίου 1986 [39].

39 — Βλ. ανωτέρω παράγραφο 2.

51. Το επιχείρημα αυτό θέτει το ζήτημα αν το Πρωτοδικείο, για τις ανάγκες ενδεχομένης ακυρώσεως της προσβαλλομένης πειθαρχικής διαδικασίας λόγω υπερβάσεως της εύλογης προθεσμίας, έπρεπε να λάβει υπόψη τη διάρκεια της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας στην υπόθεση 141/84.

52. Κατά την άποψή μου τούτο δεν ισχύει. Από το άρθρο 7 του παραρτήματος IX του ΚΥΚ προκύπτει ότι οι προθεσμίες που ισχύουν στην πειθαρχική διαδικασία αφορούν το *χρονικό διάστημα* που μεσολαβεί μεταξύ των διαφόρων *σταδίων* της διαδικασίας και όχι τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας. Τούτο στοιχεί στο γεγονός ότι το κάθε στάδιο της διαδικασίας έχει ιδιαίτερη σημασία. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι οι πειθαρχικές αρχές υποχρεούνται να ενεργούν κατά τρόπον ώστε κάθε διωκτική πράξη να συντελείται εντός εύλογης προθεσμίας σε σχέση με την προηγούμενη πράξη [40]. Εάν όμως στην περίπτωση τυπικής πλημμέλειας, όπως εν προκειμένω, η ακυρωτική απόφαση του κοινοτικού δικαστή τοποθετεί εκ νέου τη διαδικασία στο στάδιο στο οποίο βρισκόταν πριν την κίνηση της εν λόγω διαδικασίας, τότε κατ' ανάγκη και η προθεσμία για το οικείο διαδικαστικό στάδιο πρέπει να αρχίσει να τρέχει εκ νέου [41].

53. Κατά τα λοιπά, ο αναιρεσείων στηρίζει την επιχειρηματολογία του στη γνώμη του Πρωτοδικείου ότι η μη τήρηση εύλογης προθεσμίας «μπορεί όχι μόνο να συνεπάγεται την ευθύνη του οργάνου, αλλά και να επισύρει την ακυρότητα της πράξεως που εκδόθηκε εκπροθέσμως» [42]. Καθόσον γνωρίζω η άποψη αυτή δεν έχει μέχρι τώρα αναγνωριστεί από το Δικαστήριο. Τουναντίον, το Δικαστήριο τόνιζε ανέκαθεν ότι η

40 — Σκέψη 88 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

41 — Βλ. σαφώς υπό την έννοια αυτή την απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1970 στην υπόθεση Van Eick (ανωτέρω υποσημείωση 11).

42 — Σκέψη 88 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

υπέρβαση της προθεσμίας του άρθρου 7 του παραρτήματος IX του ΚΥΚ δεν συνεπάγεται την ακυρότητα των μέτρων τα οποία ελήφθησαν μετά την εκπνοή της, αλλά μπορεί μόνο να στοιχειοθετήσει ευθύνη του οργάνου για ενδεχόμενη ζημία που προκλήθηκε στους ενδιαφερομένους [43]. Χωρίς να χρειάζεται να λάβω θέση επί της γενικής αρχής που διατύπωσε το Πρωτοδικείο στο σημείο αυτό, διαπιστώνω ότι εν πάση περιπτώσει η διάρκεια των ενδίκων διαδικασιών, όπως στην υπό κρίση περίπτωση, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό της προθεσμίας ενόψει ενδεχομένης ακυρώσεως. Πράγματι, εν εναντία περιπτώσει, η ενδεχόμενη διαδικαστική πλημμέλεια θα μπορούσε να επιφέρει όχι μόνο την ακύρωση της αποφάσεως την οποία αφορά, αλλά και την ακύρωση μεταγενέστερης αποφάσεως εκδοθείσας μετά την ακυρωτική δικαστική απόφαση, την οποία ωστόσο δεν αφορά η εν λόγω πλημμέλεια.

54. Όλα αυτά δεν αναιρούν το ότι η παράβαση των υπηρεσιακών κανόνων, όπως για παράδειγμα η προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, μπορεί να συνιστά υπηρεσιακό πταίσμα, το οποίο, συντρεχουσών των λοιπών προϋποθέσεων, μπορεί να στοιχειοθετήσει την ευθύνη του οργάνου. Τα προβλήματα που ενδέχεται να προκύψουν από την παράταση της πειθαρχικής διαδικασίας, η οποία προκλήθηκε λόγω της ενώπιον του κοινοτικού δικαστή διαδικασίας, πρέπει να ληφθούν δεόντως υπόψη.

55. Βάσει των ανωτέρω, το επιχείρημα του αναιρεσείοντος πρέπει να απορριφθεί.

43 — Απόφαση Van Eick (υποσημείωση 11), σκέψη 7. απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 1985 στην υπόθεση 228/83, F. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 275, σκέψη 30).

56. *3.* Το τρίτο επιχείρημα του αναιρεσείοντος αφορά την περίοδο από 2 Ιουνίου 1983 μέχρι 10 Φεβρουαρίου 1984 (στο διάστημα της οποίας διεξήχθησαν οι εργασίες του πρώτου πειθαρχικού συμβουλίου) και την περίοδο από 20 Ιουνίου 1985 μέχρι 9 Δεκεμβρίου 1986 (μεταξύ της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση 141/84 και της γνωστοποιήσεως στον αναιρεσείοντα της προθέσεως του Προέδρου του Κοινοβουλίου να κινήσει εκ νέου την πειθαρχική διαδικασία), τις οποίες περιόδους το Πρωτοδικείο εξέτασε ενδελεχώς.

57. *α)* Όσον αφορά την πρώτη από τις δύο αυτές περιόδους, ο αναιρεσείων προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι έσφαλε ως προς τον προσδιορισμό του σημείου ενάρξεως. Το Πρωτοδικείο θα έπρεπε, κατά τον αναιρεσείοντα, να θεωρήσει ως σημείο ενάρξεως τις 30 Σεπτεμβρίου 1982, ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη της υποθέσεως το πρώτο πειθαρχικό συμβούλιο.

58. Η άποψη αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Η πειθαρχική διαδικασία που κινήθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 1982 ακυρώθηκε από την ΑΔΑ στις 14 Ιανουαρίου 1983. Επομένως, οι περίοδοι που εξέτασε το Πρωτοδικείο ορθώς εντάσσονται εντός της νέας διαδικασίας. Το γεγονός ότι η ακύρωση οφείλεται σε διαδικαστική πλημμέλεια, δεν μπορεί να οδηγήσει — εν αντιθέσει προς ό, τι υποστηρίζει προφανώς ο αναιρεσείων — στο να θεωρηθούν οι δύο χωριστές διαδικασίες ως μία και μόνη διαδικασία. Εν εναντία περιπτώσει, το προσβαλλόμενο μέτρο θα μπορούσε να ακυρωθεί λόγω της αρχικής διαδικαστικής πλημμέλειας, πράγμα όμως το οποίο η διοικητική αρχή θέλησε ακριβώς να αποκλείσει, εφόσον ακύρωσε την αρχική πειθαρχική διαδικασία και κίνησε τη νέα.

59. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι η εξέταση της υπό κρίση περιόδου αφορά την προθε-

σμία του άρθρου 7, παράγραφος 1, του παραρτήματος IX του ΚΥΚ, οπότε το Πρωτοδικείο ορθώς όρισε ως *ημερομηνία ενάρξεως* τη 2α Ιουνίου 1983, ημερομηνία κατά την οποία άρχισαν οι εργασίες του πρώτου πειθαρχικού συμβουλίου στο πλαίσιο της νέας διαδικασίας.

60. *β)* Επιπλέον, ο αναιρεσείων είναι της γνώμης ότι κακώς το Πρωτοδικείο τοποθέτησε στις 9 Δεκεμβρίου 1986 το τέλος της δεύτερης περιόδου. Πράγματι, η επιλογή αυτή έρχεται σε αντίφαση με την επιλογή της ημερομηνίας ενάρξεως της πρώτης προθεσμίας. Το Πρωτοδικείο θεωρεί ως ημερομηνία ενάρξεως του πρώτου χρονικού διαστήματος την πρώτη συνεδρίαση του πειθαρχικού συμβουλίου, ενώ επιλέγει ως πέρας του δευτέρου τη γνωστοποίηση στον αναιρεσείοντα της προθέσεως του Προέδρου του Κοινοβουλίου να κινήσει εκ νέου τη διαδικασία — αντί να το συνδυάσει με τη σύγκληση του δευτέρου πειθαρχικού συμβουλίου (24 Ιουνίου 1987) ή την πρώτη του συνεδρίαση (9 Ιουλίου 1987).

61. Ούτε το επιχείρημα αυτό με πείθει. Όπως ανέφερα, η πρώτη περίοδος αφορά τις εργασίες του πρώτου πειθαρχικού συμβουλίου, οπότε έπρεπε να εξεταστεί υπό το φως της διατάξεως του άρθρου 7, παράγραφος 1, του παραρτήματος IX του ΚΥΚ. Η δεύτερη περίοδος δεν αντιστοιχεί σε καμιά από τις περί προθεσμίας διατάξεις του άρθρου αυτού. Εν όψει του διατυπωθέντος στη σκέψη 88 της αποφάσεώς του κανόνα, το Πρωτοδικείο θεώρησε αναγκαίο όχι μόνο να εφαρμόσει τις προθεσμίες του άρθρου αυτού, αλλά και να εξετάσει αν η ΑΔΑ επανέλαβε αρκούντως σύντομα τη διαδικασία μετά την ακύρωση της αρχικής πειθαρχικής ποινής από το Δικαστήριο. Υπό το πρίσμα αυτό, η επιλογή της ημερομηνίας λήξεως της δεύτερης περιόδου δεν δίνει λαβή για επικρίσεις.

62. 4. Με το τελευταίο επιχείρημα που προβάλλει ο αναιρεσείων στο πλαίσιο αυτό, παραπέμπει στο υπόμνημα απαντήσεως που υπέβαλε στο Πρωτοδικείο, με το οποίο ισχυρίστηκε ότι το αναιρεσίβλητο αναγνώρισε ότι είχε υπερβεί την εύλογη προθεσμία. Πράγματι, κατά τον αναιρεσείοντα, με την προσβαλλόμενη πειθαρχική απόφαση το αναιρεσίβλητο ακολούθησε τις συστάσεις του πειθαρχικού συμβουλίου. Από την πλευρά του το πειθαρχικό συμβούλιο θεώρησε ως ελαφρυντική περίσταση το γεγονός ότι μεταξύ της ανακοινώσεως των αιτιάσεων εκ μέρους της ΑΔΑ και του πέρατος της πειθαρχικής διώξεως μεσολάβησε υπερβολικά μεγάλο χρονικό διάστημα. Κατά τον αναιρεσείοντα, η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη επειδή δεν εξετάζει το σημείο αυτό.

63. Νομίζω ότι το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί. Πράγματι, το Πρωτοδικείο εξέτασε το ζήτημα του *ακυρωσίμου* του προσβαλλομένου μέτρου βασιζόμενο συναφώς — στο πλαίσιο της επίμαχης διαδικασίας — στην τήρηση εύλογης προθεσμίας στα *διάφορα στάδια* της διαδικασίας, η οποία κατέληξε στην έκδοση της εν λόγω αποφάσεως. Τουναντίον, *για την επιμέτρηση της ποινής*, το πειθαρχικό συμβούλιο και η ΑΔΑ εξέτασαν το *συνολικό* χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της ανακοινώσεως των αιτιάσεων εκ μέρους της ΑΔΑ [44] και της λήξεως της πειθαρχικής διώξεως.

64. Επομένως, από την απόφαση προκύπτει σαφώς ότι το Πρωτοδικείο ήθελε να εξετάσει ζήτημα διαφορετικό από εκείνα που εξέτασαν τα προαναφερθέντα πειθαρχικά όργανα και να χρησιμοποιήσει στο πλαίσιο αυτό άλλο κριτήριο.

44 — Πρόκειται προφανώς για το έγγραφο της 30ής Σεπτεμβρίου 1982 κατά την έναρξη της πρώτης πειθαρχικής διαδικασίας, δεδομένου ότι το πειθαρχικό συμβούλιο κάνει λόγο στο ίδιο πλαίσιο για «λήξη διαδοχικών πειθαρχικών διαδικασιών».

65. *III.* Από τις σκέψεις που διατύπωσα ως προς τον παρόντα λόγο αναιρέσεως προκύπτει ότι αυτός πρέπει να απορριφθεί καθ' ολοκληρίαν.

*Ως προς την έγκριση των πρακτικών μετά την έκδοση της αιτιολογημένης γνώμης*

66. Ο αναιρεσείων υποστήριξε πρωτοδίκως ότι η αιτιολογημένη γνώμη που εξέδωσε το πειθαρχικό συμβούλιο στις 27 Νοεμβρίου 1987 πάσχει τυπική πλημμέλεια, διότι τα πρακτικά της συνεδριάσεως της 26ης Νοεμβρίου 1987 φέρουν ημερομηνία 30 Νοεμβρίου 1987 και επομένως συντάχθηκαν μετά την έκδοση της αιτιολογημένης γνώμης. Το Πρωτοδικείο απέρριψε το επιχείρημα αυτό. Αναφέρθηκε καταρχάς στη συνεδρίαση για την οποία τηρήθηκαν τα πρακτικά (της πρωίας της 26ης Νοεμβρίου 1987), στη συνεδρίαση κεκλεισμένων των θυρών που επακολούθησε (του απογεύματος της ίδιας ημέρας καθώς και της Παρασκευής, 27ης Νοεμβρίου 1987) καθώς και στο γεγονός ότι τα πρακτικά εγκρίθηκαν τη Δευτέρα 30 Νοεμβρίου 1987 και κοινοποιήθηκαν στον αναιρεσείοντα (σκέψη 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

67. Το Πρωτοδικείο πρόσθεσε τα εξής (σκέψη 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως):

«Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να θεωρηθεί ότι η αιτίαση ότι η αιτιολογημένη γνώμη πάσχει τυπικό ελάττωμα για τον λόγο ότι τα πρακτικά εγκρίθηκαν μετά το πέρας της διαδικασίας ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου δεν είναι βάσιμη. Πράγματι, το νομότυπο της αιτιολογημένης γνώμης δεν μπορεί να αμφισβητηθεί μόνο από το γεγονός ότι τα πρακτικά της συνεδριάσεως της 26ης Νοεμβρίου 1987 εγκρίθηκαν σε μεταγενέστερη ημερομηνία. Καίτοι το άρθρο 9, πρώτο εδάφιο, του παραρτήματος ορίζει ότι "ο γραμματέας συντάσσει τα πρακτικά των συνεδριάσεων του πειθαρχικού συμβουλίου", ουδόλως απαιτεί να υπογράφονται τα πρακτικά επί ποινή ακυρότητας αμέσως μετά τη συνεδρίαση αυτού του συλλογικού οργάνου.»

68. Ο αναιρεσείων προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν απάντησε στο επιχείρημά του ότι τα πρακτικά υπογράφηκαν όταν η διαδικασία δεν ήταν πλέον εκκρεμής *ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου*: μετά την έκδοση της αιτιολογημένης γνώμης έληξαν τα καθήκοντα του πειθαρχικού συμβουλίου. Κατά τον αναιρεσείοντα, η απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη ως προς το σημείο αυτό.

69. Το επιχείρημα αυτό πρέπει οπωσδήποτε να απορριφθεί. Πρώτον, από την εξέταση της δικογραφίας της πρωτοβάθμιας δίκης προκύπτει ότι τα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος στηρίζονται αποκλειστικά στο ότι ο αναιρεσείων δεν μπόρεσε να διατυπώσει τις απόψεις του ως προς τα πρακτικά πριν την έκδοση της αιτιολογημένης γνώμης (πράγμα το οποίο σημαίνει ότι είχε στερηθεί της δυνατότητας άμυνας) [45]. Το Πρωτοδικείο απάντησε στο τόσο εξειδικευμένο επιχείρημα του αναιρεσείοντος, καθόσον εξέτασε τη σημασία των εγγράφων που περιλαμβάνονται στον φάκελο. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο κατέδειξε ρητώς, στις σκέψεις 129 και 130 της αναιρεσιβαλλομένης αποφά-

45 — Υπό την έννοια αυτή αντέδρασε και το αναιρεσίβλητο: βλ. σκέψη 112 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

σεως, ότι δεν εθίγησαν τα δικαιώματα άμυνας. Ο αναιρεσείων δεν έβαλε κατά της απαντήσεως του Πρωτοδικείου στο επιχείρημα το οποίο *πράγματι* προέβαλε στο πλαίσιο αυτό. επίσης, όχι μόνο δεν επανέλαβε στην αίτηση αναιρέσεως τον λόγο που στηρίζεται στην προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας και ο οποίος αποτέλεσε αφορμή για τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου στις σκέψεις 129 και 130 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αλλά παραιτήθηκε από τον λόγο αυτό ρητώς [46]. Ο αναιρεσείων δεν υποστήριξε ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι η έκδοση της αιτιολογημένης γνώμης εμπόδιζε από τυπικής απόψεως το πειθαρχικό συμβούλιο να εγκρίνει αργότερα τα πρακτικά. Επομένως, και εάν το Πρωτοδικείο δεν είχε εξετάσει το σημείο αυτό, ο αναιρεσείων δεν θα μπορούσε να του το προσάψει.

70. Δεύτερον, από τη συνολική εξέταση της συλλογιστικής του Πρωτοδικείου προκύπτει ότι οι ενέργειες του πειθαρχικού συμβουλίου θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως πλημμελείς *μόνο* στην περίπτωση όπου θα είχε περιοριστεί η δυνατότητα άμυνας του αναιρεσείοντος.

71. Επομένως, η περί ανεπαρκούς αιτιολογίας αιτίαση του αναιρεσείοντος, στο πλαίσιο του παρόντος λόγου αναιρέσεως, φαίνεται εν πάση περιπτώσει αβάσιμη.

*Ως προς τη μη κοινοποίηση ορισμένων εγγράφων* [47]

72. Το Πρωτοδικείο εξέτασε τον λόγο αυτό διττώς. Πρώτον, ως προς τη διαβίβαση εγγράφων τα οποία δεν είχαν καθοριστεί σαφώς. Το Πρωτοδικείο αναγνώρισε την αξίωση του αναιρεσείοντος να του κοινοποιηθούν όλα τα καθοριστικά για την πειθαρχική απόφαση στοιχεία, ενώ δεν αναγνώρισε την αξίωση να του διαβιβασθεί το σύνολο του φακέλου. Διαπίστωσε ωστόσο ότι η ΑΔΑ και ο πρόεδρος του πειθαρχικού συμβουλίου επέτρεψαν στον αναιρεσείοντα την πρόσβαση στο σύνολο του φακέλου και του εξασφάλισαν τη δυνατότητα να ζητεί την επίδειξη εγγράφων ανάλογα με την πρόοδο της εξετάσεως του φακέλου από το πειθαρχικό συμβούλιο. Το Πρωτοδικείο κατέληξε στο συμπέρασμα «ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε το βάσιμο του ισχυρισμού του ότι η διοίκηση αρνήθηκε, χωρίς καμιά δικαιολογία, να του κοινοποιήσει ορισμένα έγγραφα» [48]. Ο αναιρεσείων δεν έβαλε κατά της διαπιστώσεως αυτής στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης.

73. Δεύτερον, ως προς την πρόσβαση του αναιρεσείοντος στη λογιστική του αναιρεσιβλήτου. Συναφώς, με τη σκέψη 125 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε τα εξής:

«Ο προσφεύγων, με το υπόμνημα απαντήσεως, προσέθεσε ότι το πρόβλημα του προσδιορισμού των ζητουμένων εγγράφων δεν θα ετίθετο εάν δεν του είχε απαγορευθεί η ελεύθερη πρόσβαση στη λογιστική από την ημερομηνία της μεταθέσεώς του, στις 30 Απριλίου 1982. Στο μέτρο που το επιχείρημα αυτό πρέπει να ερμηνευθεί ως νέος λόγος, πρέπει να κριθεί απαράδεκτο, όπως ορθώς ισχυρίστηκε το καθού, βάσει του άρθρου 42, παράγραφος 2, του Κανονισμού της Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Στο μέτρο που θα πρέπει να θεωρηθεί ως διεύρυνση προηγουμένως προβληθέντος λόγου, άμεσα ή έμμεσα, της προσφυγής, αρκεί, χωρίς να είναι ανάγκη να εξεταστεί το ζήτημα αν η διοίκηση υποχρεούται να επιτρέψει στους υπαλλήλους κατά των οποίων κινήθηκε πειθαρχική διαδικασία την ελεύθερη πρόσβαση

46 — Βλ. παράγραφο 46 της αιτήσεως αναιρέσεως.

47 — Ο λόγος αυτός αποτελούσε στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας δίκης μέρος ενός (ευρύτερου) λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο ο αναιρεσείων είχε επικαλεστεί «προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας»: βλ. τον τίτλο που προηγείται της σκέψεως 116 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

48 — Σκέψη 124 in fine της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

στα αρχεία της, η διαπίστωση ότι από τα έγγραφα του φακέλου προκύπτει ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η διοίκηση αρχικώς επέτρεψε στον προσφεύγοντα την πρόσβαση στα αρχεία της (βλ. σκέψη 66 της πρώτης αιτιολογημένης γνώμης του πειθαρχικού συμβουλίου της 10ης Φεβρουαρίου 1984).»

74. Ο αναιρεσείων επαναλαμβάνει στο σημείο αυτό τα επιχειρήματα τα οποία είχε εκθέσει στο υπόμνημα απαντήσεως πρωτοδίκως. Κατά την άποψή του, η απάντηση του Πρωτοδικείου στα επιχειρήματά του δεν είναι «ικανοποιητική από νομικής πλευράς». Λαμβανομένης υπόψη της ιδιαίτερης περιστάσεως ότι η φερομένη απώλεια δεν αφορά ειδική δαπάνη, αλλά ένα συνολικό ποσό, η υποχρέωση διαβιβάσεως δεν μπορεί, κατά την άποψη του αναιρεσείοντος, να νοηθεί υπό τη συνήθη έννοια του όρου, αλλά σημαίνει, κατ' ανάγκη, την ελεύθερη πρόσβαση στη λογιστική. Για να θεμελιωθεί εγκύρως η απόρριψη του παρόντος λόγου, το Πρωτοδικείο θα έπρεπε να καταδείξει γιατί στην προκειμένη περίπτωση δεν ήταν ανάγκη να ερμηνευθεί η πρόσβαση υπό την έννοια που προτείνει ο αναιρεσείων ή γιατί το Πρωτοδικείο ήταν της γνώμης ότι η πρόσβαση αυτή του είχε εξασφαλιστεί (πράγμα άλλωστε το οποίο, κατά την άποψη του αναιρεσείοντος, δεν είχε συμβεί).

75. Νομίζω ότι το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί πειστικό και επομένως πρέπει να απορριφθεί. Δεν είναι καν δυνατόν να προσδιοριστεί σε ποιό σημείο ακριβώς ο αναιρεσείων θεωρεί ότι η αιτιολογία του Πρωτοδικείου στηρίζεται σε πλάνη. Επιπλέον, με την αίτηση αναιρέσεως, δεν μπορεί ούτε να προβάλει λόγους ακυρώσεως τους οποίους απέρριψε το Πρωτοδικείο ως εκπροθέσμους ούτε να αμφισβητήσει τη στηριζόμενη σε στοιχεία του φακέλου κρίση του Πρωτοδικείου ως προς τα πραγματικά περιστατικά, την κρίση δηλαδή ότι «στην προκειμένη περίπτωση η διοίκηση αρχικώς επέτρεψε στον προσφεύγοντα την πρόσβαση στα αρχεία της».

*Ως προς την αναλογική εγγραφή της 25ης Αυγούστου 1982 ποσού 4 136 125 BFR*

76. Αυτός ο λόγος αναιρέσεως αφορά την κοινοποίηση του πρωτοτύπου εγγράφου της αναλογικής εγγραφής. Ο αναιρεσείων υποστήριξε ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι το μόνο έγγραφο το οποίο διέθετε σχεδόν μέχρι το πέρας της τελευταίας πειθαρχικής διαδικασίας ήταν ένα έγγραφο μη υπογεγραμμένο από τον υπόλογο. Το πρωτότυπο του εγγράφου, το οποίο έλαβε μόλις λίγες μέρες προ του πέρατος της διαδικασίας αυτής, διέφερε σε διάφορα σημεία από το έγγραφο αυτό. Η αναλογική εγγραφή όμως συνιστά, κατά την άποψη του αναιρεσείοντος, «ουσιώδες έγγραφο» καθόσον, αφ' ής στιγμής έγινε μια τέτοια εγγραφή, «προδικάζεται ότι υπάρχει απώλεια».

77. Το Κοινοβούλιο υπογράμμισε συναφώς ότι ο ίδιος ο αναιρεσείων ζήτησε στις 30 Μαρτίου 1982 να διευθετηθεί το ζήτημα απώλειας ουσιωδώς αντιστοίχου ποσού. Κατά τα λοιπά, το έγγραφο αυτό περιοριζόταν, κατά την άποψη του Κοινοβουλίου, στη βεβαίωση και τη λογιστική καταχώριση της απωλείας και είναι άνευ σημασίας όσον αφορά την αναζήτηση των λόγων της απώλειας αυτής. Το Κοινοβούλιο διερωτήθηκε τι ενδιαφέρον παρουσιάζει για την απόφαση επί της υπό κρίση διαφοράς η διαφορά των τυπογραφικών χαρακτήρων των δύο εγγράφων.

78. Το Πρωτοδικείο έκρινε τα εξής (σκέψη 143 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως):

«Ενόψει των διευκρινίσεων των διαδίκων, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε ως προς τι η κοινοποίηση του πρωτοτύπου εγγράφου με το οποίο βεβαιώνεται η αναλογική εγγραφή της, λίγο πριν από το πέρας της πειθαρχικής διαδικασίας, 25ης Αυγούστου 1982, προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας κατά τρόπο αρκούντως χαρακτηριστικό ώστε να επηρεάσει το νομότυπο της εν λόγω διαδικασίας. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι το εν λόγω έγγραφο τέθηκε στη διάθεση του προσφεύγοντος στις 19 Νοεμβρίου 1987 και ότι αυτός είχε, ως εκ τούτου, τη δυνατότητα να υποβάλει τις ενδεχόμενες παρατηρήσεις του με το τελικό υπόμνημα υπερασπίσεως που απηύθυνε στο πειθαρχικό συμβούλιο στις 24 Νοεμβρίου 1987. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Πρωτοδικείο δεν είναι σε θέση να εντοπίσει οποιαδήποτε προσβολή δικαιωμάτων άμυνας του προσφεύγοντος, οφειλομένη σε καθυστερημένη κοινοποίηση του πρωτοτύπου του επιμάχου εγγράφου.»

79. Ο αναιρεσείων επαναλαμβάνει το επιχείρημα που προέβαλε ενώπιον του Πρωτοδικείου και είναι της γνώμης ότι το Πρωτοδικείο διαπίστωσε αρχικά την ύπαρξη προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας. Δεν διευκρίνισε όμως γιατί η προσβολή αυτή δεν είναι «αρκούντως σοβαρή» ώστε να επηρεάσει το νομότυπο της διαδικασίας. Ο αναιρεσείων αναφέρεται συναφώς στη σημασία την οποία έχει κατά την άποψή του η αναλογική εγγραφή [49]. Εξάλλου, το Πρωτοδικείο, σε αντίφαση προς τη διαπίστωση αυτή, έκρινε ότι δεν εθίγησαν τα δικαιώματα άμυνας του αναιρεσείοντος, εφόσον μετά την παραλαβή του εγγράφου της 19ης Νοεμβρίου 1987 είχε τη δυνατότητα να προβάλει ενδεχόμενες παρατηρήσεις συναφώς με το τελικό υπόμνημα αντικρούσεως το οποίο κατέθεσε ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου στις 24 Νοεμβρίου 1987. Το χρονικό διάστημα των πέντε ημερών όμως που μεσολάβησε μεταξύ των δύο αυτών ημερομηνιών δεν αρκεί, κατά τον αναιρεσείοντα, σε μια τόσο περίπλοκη υπόθεση. Το έγγραφο που προσκομίστηκε την τελευταία στιγμή δεν μπόρεσε να «αναλυθεί σε βάθος».

80. Τέλος, ο αναιρεσείων φρονεί ότι το Πρωτοδικείο δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απόρριψη αυτού του λόγου.

81. Κατά την εξέταση αυτού του λόγου, πρέπει να επισημανθεί εκ προοιμίου ότι το επιχείρημα που προέβαλε ο αναιρεσείων ενώπιον του Πρωτοδικείου έθετε δύο ζητήματα. Το πρώτο αφορούσε το συγκεκριμένο συμφέρον του αναιρεσείοντος για την κοινοποίηση του πρωτοτύπου του εγγράφου. το δεύτερο, το οποίο έπρεπε να εξεταστεί λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως στο πρώτο, αφορούσε το αν η προθεσμία των πέντε ημερών αρκούσε, ώστε να δώσει στον αναιρεσείοντα τη δυνατότητα να αμυνθεί προσηκόντως.

82. Όσον αφορά το ζήτημα ποιο συγκεκριμένο συμφέρον έχει ο αναιρεσείων για τη διαβίβαση του πρωτοτύπου, διαπιστώνεται, βάσει των επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος, ότι προφανώς δεν αφορούσε το χρονικό σημείο στο οποίο έλαβε γνώση *αυτής ταύτης της λογιστικής καταχωρίσεως*. Αυτό που τον ενδιαφέρει είναι μάλλον η εξέταση του πρωτοτύπου και η σύγκριση με το έγγραφο το οποίο βρίσκεται στην κατοχή του. Υπέρ αυτής της απόψεως συνηγορούν και οι παρατηρήσεις που περιέχονται στο υπόμνημα απαντήσεως το οποίο υποβλήθηκε πρωτοδίκως, τις οποίες παρατηρήσεις

49 — Βλ. ανωτέρω, παράγραφο 76.

εξέθεσε ο αναιρεσείων στο δικόγραφο της αιτήσεως αναιρέσεως και στις οποίες εξετάζονται οι ενδεχόμενες αιτίες των διαφορών μεταξύ των δύο εγγράφων.

83. Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι η δυνατότητα ελέγχου την οποία ζητεί ο αναιρεσείων για την προστασία των δικαιωμάτων άμυνας μόνον τότε μπορεί να έχει σημασία, εφόσον οι εναντίον του αιτιάσεις στηρίζονταν στον εξωτερικό τύπο του εγγράφου ή σε ενδεχόμενες διαφορές σε σχέση με άλλα έγγραφα. Είναι όμως πρόδηλον ότι τούτο δεν συμβαίνει. Ο πυρήνας της διαφοράς μεταξύ του αναιρεσείοντος και της ΑΔΑ είναι, όπως ορθώς παρατήρησε το Πρωτοδικείο, τα αίτια της διαστάσεως μεταξύ του περιεχομένου του ταμείου και του ποσού που αντιστοιχεί στα έγγραφα που προσκομίστηκαν [50]. Διαφορετικά πώς θα μπορούσε να εξηγηθεί το γεγονός ότι ο αναιρεσείων, για να μπορέσει να αποδείξει τις προβαλλόμενες από αυτόν αιτίες του φαινομένου αυτού, ζήτησε την ελεύθερη πρόσβαση στη λογιστική του αναιρεσιβλήτου [51];

84. Τουναντίον, ο αναιρεσείων δεν αμφισβήτησε την εκ μέρους του αναιρεσιβλήτου διαπίστωση του ελλείματος ούτε την αναλογική εγγραφή που χώρησε κατόπιν τούτου.

85. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Πρωτοδικείο «εν όψει των διευκρινίσεων των διαδίκων» κατέληξε στο συμπέρασμα «ότι ο αναιρεσείων δεν απέδειξε ως προς τι η κοινοποίηση του πρωτοτύπου του εγγράφου με το οποίο βεβαιώνεται η αναλογική εγγραφή της 25ης Αυγούστου λίγο πριν από το πέρας της πειθαρχικής διαδικασίας προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας κατά τρόπο αρκούντως χαρακτηριστικό ώστε να επηρεάσει το νομότυπο της εν λόγω διαδικασίας».

86. Κατά την άποψή μου το Πρωτοδικείο εκφράστηκε εν προκειμένω καταβάλλοντας πέραν του δέοντος προσοχή, πράγμα που καθιστά λιγότερο πειστική την αιτιολογία της αποφάσεώς του. Εντούτοις, δεν μπορώ να διακρίνω εν προκειμένω την ύπαρξη πλημμελούς αιτιολογίας.

87. Όσον αφορά το ζήτημα της πενθήμερης προθεσμίας, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο, εν όψει των προαναφερθεισών περιστάσεων, πλημμελής αιτιολογία της αποφάσεώς του. Εφόσον, κατ' ακριβολογία, η κοινοποίηση του επιδίκου εγγράφου δεν ήταν αναγκαία, ούτε το σύντομο της προθεσμίας ήταν δυνατόν να συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας. Επομένως, καθόσον το Πρωτοδικείο παρέπεμψε «ως εκ περισσού» στην κοινοποίηση του εγγράφου της 19ης Νοεμβρίου 1987 για να στηρίξει το συμπέρασμά του, δεν πρόκειται για πλημμέλεια, αλλ' αντιθέτως, για στοιχείο το οποίο αποδεικνύει αξιέπαινη επιμέλεια.

88. Όλες αυτές οι σκέψεις δικαιολογούν γιατί πρέπει να απορριφθεί ο λόγος αναιρέσεως που αφορά την αναλογική εγγραφή της 25ης Αυγούστου 1985.

50 — Βλ. σκέψη 197 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και κατωτέρω παραγράφους 144 έως 148.

51 — Βλ. ανωτέρω, παραγράφους 73 επ.

*Ώς προς το άνοιγμα τοκοφόρου λογαριασμού στη Midland Bank*

89. *I.* Πριν παραθέσει τις σκέψεις του ως προς το ζήτημα αυτό, το Πρωτοδικείο προέβη στην ακόλουθη παρατήρηση [52]:

«Ο προσφεύγων διευκρινίζει προκαταρκτικώς ότι η αιτίαση αυτή αφορά τη σκέψη της αποφάσεως κατά την οποία "η απόφαση που έλαβε ο de Compte να τροποποιήσει τους τραπεζικούς όρους που καθορίστηκαν με κοινή συμφωνία μεταξύ του Κοινοβουλίου και της Midland Bank, ενώ δεν είχε κληθεί να το πράξει και καθ' υπέρβαση της αρμοδιότητάς του, συνιστά (...) παράβαση των υποχρεώσεων τις οποίες υπέχει ο υπόλογος (...)"».

90. *II.* Χωρίς να αμφισβητεί ότι ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών και η συνεργάτιδά του είχαν ανοίξει τον επίμαχο λογαριασμό κατά παράβαση των διατάξεων του δημοσιονομικού κανονισμού [53] και των λεπτομερειών εκτελέσεως [54] που ίσχυαν κατά τον χρόνο των επιμάχων περιστατικών και ότι κατέθεσαν το ποσόν των 400 000 UKL στον ίδιο λογαριασμό και ότι ο ίδιος ήταν εν γνώσει των ενεργειών αυτών, ο αναιρεσείων επέμεινε κατά την πρωτοβάθμια δίκη κυρίως στην αποκλειστική ευθύνη του διαχειριστή παγίων προκαταβολών. Υπό το ίδιο πρίσμα, θεώρησε παράνομο το εναντίον του πειθαρχικό μέτρο, επειδή δεν είχε επιβληθεί καμιά πειθαρχική ποινή στον διαχειριστή παγίων προκαταβολών. Τέλος, απέκρουσε τον ισχυρισμό που προέβαλε το Κοινοβούλιο με το υπόμνημα αντικρούσεως, ότι δηλαδή είχε αποκρύψει την ύπαρξη του λογαριασμού από τις υπηρεσίες του Κοινοβουλίου. Με την αίτηση αναιρέσεως επαναλαμβάνει τα τρία αυτά σημεία. Θα τα εξετάσω κατωτέρω διαδοχικά.

91. *III. 1.* Όσον αφορά την κατανομή των ευθυνών μεταξύ του αναιρεσείοντος ως υπολόγου και του διαχειριστή παγίων προκαταβολών, το Πρωτοδικείο ανέφερε «ότι οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες του υπολόγου και του διαχειριστή παγίων προκαταβολών αντιστοίχως, όσον αφορά τη διαχείριση παγίων προκαταβολών, προσδιορίζονται κυρίως από τα άρθρα 17, τρίτο εδάφιο, 20, 49, 63 και 70 του δημοσιονομικού κανονισμού καθως και από τα άρθρα 46 έως 54 των λεπτομερειών εκτελέσεως που ίσχυαν κατά την εποχή των επιδίκων περιστατικών» [55]. Κατόπιν εξετάσεως των διατάξεων αυτών, το Πρωτοδικείο κατέληξε στο ακόλουθο συμπέρασμα (σκέψη 168 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως):

«Από την κατανομή αυτή των ευθυνών μεταξύ του υπολόγου και του διαχειριστή παγίων προκαταβολών προκύπτει ότι ο τελευταίος φέρει πρωτίστως την ευθύνη της διαχειρίσεως της παγίας προκαταβολής και ότι μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη του μόνο στην περίπτωση που δέχθηκε αντίθετες υποδείξεις του υπολόγου. Αντίθετα, ο υπόλογος είναι συνυπεύθυνος εάν, ενημερωθείς περί ενδεχομένων ανωμαλιών, δεν λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα ή εάν δεν προ-

52 — Σύμφωνα με το περιεχόμενο του δικογράφου της προσφυγής, όπως μπόρεσα να το διαπιστώσω.

53 — Δημοσιονομικός κανονισμός της 21ης Δεκεμβρίου 1977 εφαρμοζόμενος επί του γενικού προϋπολογισμού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/002, σ. 77).

54 — Κανονισμός 75/375 της Επιτροπής της 30ής Ιουνίου 1975 περί των λεπτομερειών εκτελέσεως ορισμένων διατάξεων του δημοσιονομικού κανονισμού της 25ης Απριλίου 1983 (ABL L 170, της 1. 7. 1975, σ. 1).

55 — Σκέψη 167 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

βαίνει σε ελέγχους τόσο τακτικούς όσο και εκτάκτους των λογαριασμών της παγίας προκαταβολής.»

92. Το Πρωτοδικείο εφάρμοσε τις αρχές αυτές στην προκειμένη περίπτωση και διαπίστωσε ότι ο αναιρεσείων, εφόσον είχε πληροφορηθεί εξαρχής το άνοιγμα του επιμάχου λογαριασμού, είναι συνυπεύθυνος για όλες τις μέχρι τώρα διαπιστωθείσες πλημμέλειες.

93. Ο αναιρεσείων επαναλαμβάνει την επιχειρηματολογία που προέβαλε ενώπιον του Πρωτοδικείου, καθόσον αναφέρει ότι επρόκειτο περί λογαριασμού παγίων προκαταβολών για τον οποίο ο υπόλογος δεν ήταν υπεύθυνος υπό την ιδιότητά του αυτή [56]. Επομένως, κατά τον αναιρεσείοντα, το άνοιγμα του λογαριασμού αυτού δεν εξηρτάτο από απόφαση του αναιρεσείοντος, αλλά του διαχειριστή παγίων προκαταβολών και της συνεργάτιδάς του.

94. Ο αναιρεσείων δεν διευκρίνισε για ποίον ακριβώς λόγο θεωρεί ότι το επίμαχο συμπέρασμα του Πρωτοδικείου είναι εσφαλμένο. Εν πάση περιπτώσει, διαπιστώνεται ότι όσον αφορά τις ενέργειες για το άνοιγμα του λογαριασμού η ευθύνη του δεν μπορεί να αμφισβητηθεί.

95. Όπως προανέφερα, ο αναιρεσείων δεν αμφισβητεί ότι το άνοιγμα του λογαριασμού για την κατάθεση των 400 000 UKL, και μάλιστα χωρίς έγκριση της κατά τον δημοσιονομικό κανονισμό αρμόδιας υπηρεσίας, συνιστά πλημμέλεια. Ο προσφεύγων δεν αμφισβητεί επίσης ότι η ενέργεια αυτή έπρεπε να έχει καταχωρηθεί και επομένως, σύμφωνα με τα άρθρα 51 και 53 των λεπτομερειών εκτελέσεώς του, είχε γνωστοποιηθεί. Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι άνευ σημασίας το ότι εν προκειμένω (σύμφωνα με το άρθρο 20, τρίτο εδάφιο, και 49 του δημοσιονομικού κανονισμού σε συνδυασμό με τα άρθρα 46 επ. των λεπτομερειών εκτελέσεως) στο πλαίσιο μιας παγίας προκαταβολής η διαχείριση των επιμάχων κεφαλαίων ανατέθηκε σε διαχειριστή παγίων προκαταβολών. Είναι άνευ σημασίας επίσης το ότι ο ίδιος ο διαχειριστής (με τη συνεργάτιδά του) έδωσε εγγράφως την εντολή ανοίγματος του λογαριασμού και της καταβολής. Πράγματι, η ευθύνη του υπολόγου κατά το άρθρο 70 του δημοσιονομικού κανονισμού δεν αίρεται άνευ ετέρου λόγω της καταστάσεως αυτής. Η σύσταση παγίας προκαταβολής γεννά αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί «ευθύνη εποπτείας» του υπολόγου. Ο υπόλογος δηλαδή οφείλει, σύμφωνα με το άρθρο 53 των λεπτομερειών εκτελέσεως, να επαληθεύει, προβαίνοντας σε εκτάκτους ελέγχους, την εκ μέρους του διαχειριστή παγίων προκαταβολών διαχείριση των κεφαλαίων για τα οποία είναι υπεύθυνος και την τήρηση της λογιστικής. Επιπλέον, υποχρεούται σύμφωνα με το άρθρο 54 των διατάξεων αυτών να ενημερώνει για το αποτέλεσμα των ελέγχων του τον δημοσιονομικό ελεγκτή και τον διατάκτη. Οι υποχρεώσεις αυτές δεν θα είχαν κανένα νόημα εάν ο υπόλογος δεν υποχρεούνταν ταυτόχρονα να εμποδίζει τις επικείμενες πλημμέλειες ή, στην περίπτωση όπου ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών τις έχει ήδη διαπράξει, να ενημερώνει σχετικώς αμέσως μόλις λάβει γνώση αυτών τον διατάκτη και τον δημοσιονομικό ελεγκτή, ώστε να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα. Επομένως, σε περίπτωση παραβάσεων του διαχειριστή παγίων προκαταβολών, τις οποίες γνώριζε ο υπόλογος και τις οποίες άφησε να συντελεστούν χωρίς να παρέμβει, όπως εν προκειμένω, θεμελιώνεται η ευθύνη του υπολόγου ως εάν είχε διαπράξει ο ίδιος τις

56 — Σκέψη 153 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και παράγραφος 56 της αιτήσεως αναιρέσεως.

παραβάσεις και όχι ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών.

96. Επομένως, εφόσον το Πρωτοδικείο ορθώς εφάρμοσε τις σχετικές διατάξεις του δημοσιονομικού κανονισμού όσον αφορά τη συνευθύνη του αναιρεσείοντος, το περί του αντιθέτου επιχείρημα πρέπει να απορριφθεί.

97. 2. Όσον αφορά τη σημασία που έχουν τα συμπεράσματα τα οποία συνήχθησαν κατά την πειθαρχική διαδικασία κατά του διαχειριστή παγίων προκαταβολών για την παρούσα πειθαρχική διαδικασία, το Πρωτοδικείο ανέφερε τα εξής:

«Το γεγονός ότι στον διαχειριστή παγίων προκαταβολών δεν επιβλήθηκε καμία ποινή στο τέλος της πειθαρχικής διαδικασίας που κινήθηκε εναντίον του δεν μπορεί να ασκήσει καμία επιρροή στη νομιμότητα της πειθαρχικής ποινής που επιβλήθηκε στον προσφεύγοντα, δεδομένου ότι κάθε πειθαρχική διαδικασία είναι αυτόνομη. Από την άποψη αυτή, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι γνώμες που εξέδωσε σε καθεμιά από τις δύο διαδικασίες το πειθαρχικό συμβούλιο συνέπεσαν, όσον αφορά τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών. Η απόκλιση αφορά μόνο την εκτίμηση του εύρους των διαπιστωθέντων περιστατικών. Στο πλαίσιο της διαδικασίας που κινήθηκε κατά του Offermann οι πειθαρχικές αρχές έκριναν ότι την ευθύνη της συμπεριφοράς του έφερε ο ιεραρχικώς προϊστάμενός του, ήτοι ο προσφεύγων, ενώ στο πλαίσιο της διαδικασίας που κινήθηκε κατά του τελευταίου το πειθαρχικό συμβούλιο αναγνώρισε τόσο την ευθύνη του προσφεύγοντος όσο και του Offermann (σκέψη 222 της αιτιολογημένης γνώμης). Εν πάση περιπτώσει κι αν ακόμη υποτεθεί ότι η απόφαση της ΑΔΑ η σχετική με τον διαχειριστή παγίων προκαταβολών είναι παράνομη, ο προσφεύγων δεν μπορεί να επικαλεστεί υπέρ αυτού παρανομία που διαπράχθηκε προς όφελος τρίτου (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 1985, υπόθεση 134/84, Williams κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, Συλλογή 1985, σ. 2229).»

98. Στις σκέψεις αυτές ο αναιρεσείων αντιτάσσει, πρώτον, ότι το Πρωτοδικείο κακώς ασπάστηκε την αρχή ότι η αυτοτέλεια των πειθαρχικών διαδικασιών αποκλείει κάθε σύγκριση των συμπερασμάτων των δύο παραλλήλων διαδικασιών.

99. Δεύτερον, ο αναιρεσείων φρονεί ότι κακώς το Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι η μη επιβολή ποινών στον διαχειριστή παγίων προκαταβολών οφείλεται αποκλειστικά στο ότι οι πειθαρχικές αρχές, σε εκείνη την πειθαρχική διαδικασία, καταλόγισαν την ευθύνη για τις επίδικες ενέργειες στον αναιρεσείοντα. Πράγματι, με το πρωτοδίκως υποβληθέν υπόμνημα απαντήσεως ο αναιρεσείων ανέφερε και άλλους λόγους οι οποίοι οδήγησαν το πειθαρχικό συμβούλιο, στο πλαίσιο της διαδικασίας κατά του Offermann, να μην προτείνει την επιβολή ποινής [57]:

— (Ο Offermann) θεώρησε ότι ενήργησε ορθώς,

— ουδέποτε απεκρύβησαν οι ενέργειές του (εφόσον τα σχετικά με τον λογαριασμό αυτό έγγραφα βρίσκονταν ανέκαθεν

57 — Βλ. σ. 34 (άνω) της αιτήσεως αναιρέσεως.

στον φάκελο που αφορούσε τη Midland Bank. ο φάκελος αυτός βρίσκεται στη διάθεση όλων των προσώπων που δικαιούνται να λάβουν γνώση και επομένως και των προϊσταμένων του Offermann),

— η αμφιβολία πρέπει να αποβεί υπέρ του, λαμβανομένης υπόψη της τραπεζικής πρακτικής,

— εν πάση περιπτώσει, δεν υπήρξε ούτε εκ προθέσεως παράβαση ούτε περίπτωση βαριάς αμέλειας.

100. Κατά τον αναιρεσείοντα, το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη τους λόγους αυτούς, οι οποίοι βάσει των ιδίων σκέψεων ισχύουν και για τον αναιρεσείοντα, οπότε η αιτιολογία της αποφάσεως του Πρωτοδικείου προδήλως πάσχει όσον αφορά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, ή, εν πάση περιπτώσει, είναι ανεπαρκής.

101. Τρίτον, ο αναιρεσείων αναφέρει ότι το Πρωτοδικείο εφάρμοσε την αρχή ότι κανείς δεν μπορεί να επικαλεστεί υπέρ εαυτού την παρανομία που διαπράχθηκε προς όφελος τρίτου. Το Πρωτοδικείο όμως, δεν θα έπρεπε, κατά τον αναιρεσείοντα, να εφαρμόσει την αρχή αυτή χωρίς να αναφέρει γιατί η σχετική με τον τρίτο απόφαση (τον διαχειριστή παγίων προκαταβολών) ήταν παράνομη. Στην πραγματικότητα το ζήτημα της νομιμότητας ή της παρανομίας της πράξεως που αφορά τον διαχειριστή παγίων προκαταβολών είναι άνευ σημασίας για την υπόθεση. πρόκειται μάλλον για το ζήτημα ότι υπέρ του διαχειριστή παγίων προκαταβολών ελήφθησαν υπόψη σκέψεις οι οποίες δεν ελήφθησαν υπόψη υπέρ του αναιρεσείοντος [58].

102. Όσον αφορά όλα αυτά τα επιχειρήματα διαπιστώνεται εκ προοιμίου ότι στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως πρόκειται για το ζήτημα αν ο αναιρεσείων είναι αντικειμενικώς υπεύθυνος για τις πλημμέλειες κατά το άνοιγμα του λογαριασμού.

103. Το ζήτημα αυτό κρίνεται βάσει συγκεκριμένων διατάξεων. Ο σκοπός τους, ο οποίος έγκειται στο να προσδιορίζουν σαφώς τις ευθύνες στον ευαίσθητο τομέα της διαχειρίσεως των κοινοτικών κεφαλαίων, αποκλείει οποιαδήποτε εξουσία εκτιμήσεως των κοινοτικών οργάνων κατά την εφαρμογή τους.

104. Επομένως, είναι άνευ σημασίας το αν συμβιβάζονται ή όχι τα συμπεράσματα των δύο διαδικασιών όσον αφορά την αντικειμενική ευθύνη των ενδιαφερομένων [59]. Είναι καθοριστική και ορθή η σχετική διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι «ακόμη και αν υποτεθεί ότι η σχετική με τον διαχειριστή παγίων προκαταβολών απόφαση της ΑΔΑ είναι παράνομη, ο προσφεύγων δεν μπορεί να επικαλεστεί υπέρ αυτού παρανομία που διαπράχθηκε προς όφελος τρίτου». Εν όψει της

58 — Βλ. ανωτέρω παραγράφους 99 και 100.

59 — Ειρήσθω εν παρόδω ότι η ΑΔΑ κατά τη διαδικασία Offermann δεν δέχθηκε την άποψη ότι ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών δεν είναι υπεύθυνος. Δεν επέβαλε πειθαρχική ποινή απλώς και μόνον διότι έκρινε ότι το μέτρο αυτό δεν ήταν κατάλληλο: βλ. παράρτημα 18 του δικογράφου της προσφυγής και σκέψη 8 της αποφάσεως της 17ης Οκτωβρίου 1991, T-129/89, Offermann κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 1991, σ. II-855.

εσχάτως επαναβεβαιωθείσας αυτής αρχής [60], δεν διαφαίνεται γιατί το Πρωτοδικείο θα έπρεπε, όπως υποστηρίζει ο αναιρεσείων, να έχει σαφώς διαπιστώσει την παρανομία υπέρ του διαχειριστή παγίων προκαταβολών, εφόσον πράγματι δεν αμφισβητείται ότι εν πάση περιπτώσει η διαδικασία έναντι του αναιρεσείοντος στο επίμαχο εν προκειμένω σημείο ήταν νόμιμη [61].

105. Εξάλλου, διαπιστώνεται ότι η άγνοια του αδίκου χαρακτήρα της πράξεως [62] ή η έλλειψη υπαιτιότητας [63] ουδόλως επηρεάζουν την αντικειμενική ευθύνη του υπολόγου, η οποία αποτελεί και το μόνο ζήτημα στο παρόν πλαίσιο. Τα στοιχεία αυτά αφορούν τις υποκειμενικές προϋποθέσεις της πειθαρχικής διώξεως. Οι προϋποθέσεις αυτές αποτέλεσαν αντικείμενο ιδιαίτερου λόγου ακυρώσεως, τον οποίο το Πρωτοδικείο εξέτασε στις σκέψεις 206 επ. της αποφάσεώς του και τον οποίο ο αναιρεσείων προβάλει και στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης [64].

106. Ούτε το γεγονός το οποίο έλαβε υπόψη το πειθαρχικό συμβούλιο στην υπόθεση Offermann (στο εξής: πειθαρχικό συμβούλιο Offermann), ότι δηλαδή η κρίσιμη αλληλογραφία με τη Midland Bank διεφυλάσσετο στον τραπεζικό φάκελο, καθιστά δυνατή την αμφισβήτηση της ευθύνης του αναιρεσείοντος. Λόγω της υποχρεώσεως εποπτείας, ο αναιρεσείων θα έπρεπε, και αν ακόμη δεν μπορούσε να εμποδίσει την ενέργεια, να ενημερώσει σχετικώς τον διατάκτη και τον δημοσιονομικό ελεγκτή αμέσως, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 53 και 54 των λεπτομερειών εκτελέσεως.

107. Επομένως, ούτε υπό το πρίσμα αυτό ευσταθεί το επιχείρημα του αναιρεσείοντος.

108. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα του αναιρεσείοντος το οποίο στηρίζεται στα συμπεράσματα του πειθαρχικού συμβουλίου Offermann πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

109. *3.* Μια τελευταία σειρά επιχειρημάτων προβληθέντων στο πλαίσιο του παρόντος λόγου αναιρέσεως συνδέεται με τις σκέψεις που διατύπωσε το Πρωτοδικείο «όσον αφορά το ζήτημα της δήθεν αποκρύψεως εκ μέρους του προσφεύγοντος της υπάρξεως του νέου λογαριαμού από τους ιεραρχικώς προϊσταμένους του» [65].

110. Το Πρωτοδικείο διαπίστωσε καταρχάς ότι η διάσταση απόψεων των διαδίκων επί του ζητήματος αυτού *δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ασκεί επιρροή.* Πράγματι, όποια απάντηση και αν δοθεί στο ζήτημα αυτό,

«δεν μπορεί εν πάση περιπτώσει να οδηγήσει στην απαλλαγή του προσφεύγοντος από την ευθύνη του, η οποία έγκειται κατ' ουσίαν στο γεγονός ότι δεν προέβη σε εύ-

60 — Βλ. την απόφαση της 24ης Μαρτίου 1993 στην υπόθεση C-313/90, CIRFS κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-1125, σκέψη 45).

61 — Βλ. την απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1988 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 260/85 και 196/86, TEC κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1988, σ. 5855, σκέψη 18).

62 — Ανωτέρω, παράγραφος 99, πρώτη περίπτωση.

63 — Όπ. π., δεύτερη και τρίτη περίπτωση.

64 — Βλ. κατωτέρω παραγράφους 173 έως 178.

65 — Σκέψη 171 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

θετο χρόνο, ως υπόλογος του οργάνου, στην εγγραφή των επιμάχων πράξεων» [66].

111. Ο αναιρεσείων θεωρεί ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να αρνηθεί την κρισιμότητα των ζητημάτων αυτών χωρίς να έχει εξετάσει προηγουμένως το επιχείρημα που προέβαλε ο αναιρεσείων με το υπόμνημα απαντήσεως, ότι δηλαδή η αιτίαση της ΑΔΑ όσον αφορά την *παράλειψη λογιστικής εγγραφής* δεν μπορούσε να στηριχθεί στο άρθρο 63 του δημοσιονονικού κανονισμού και στα άρθρα 50 και 51 των λεπτομερειών εκτελέσεως. Κατά τον αναιρεσείοντα, η πρώτη εκ των ανωτέρω αναφερθεισών διατάξεων αφορά μόνο τη γενική λογιστική. τα άρθρα 50 και 51 ρυθμίζουν τις υποχρεώσεις του διαχειριστή παγίων προκαταβολών, τις οποίες δεν ήταν δυνατόν να παραβεί ο αναιρεσείων.

112. Το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί. Αδυνατώ βεβαίως να συμφωνήσω με το Πρωτοδικείο, καθόσον αρνείται την κρισιμότητα του ζητήματος αυτού με το αιτιολογικό ότι η ευθύνη του αναιρεσείοντος «έγκειται κατ'ουσίαν στο γεγονός ότι δεν προέβη σε εύθετο χρόνο, ως υπόλογος του οργάνου, στην εγγραφή των επιμάχων πράξεων». Ο αναιρεσείων δεν αμφισβήτησε την ορθότητα των διαπιστώσεων της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά την έλλειψη λογιστικής εγγραφής, αλλά το σημείο του σκεπτικού στο οποίο εκτίθενται τα εξής: «η απόφαση που έλαβε ο de Compte να τροποποιήσει τους τραπεζικούς όρους που καθορίστηκαν με κοινή συμφωνία μεταξύ του Κοινοβουλίου και της Midland Bank, ενώ δεν είχε κληθεί να το πράξει και καθ' υπέρβαση της αρμοδιότητάς του, συνιστά (...) παράβαση των υποχρεώσεων τις οποίες υπέχει ο υπόλογος (...) [67].» Τελικά όμως το Πρωτοδικείο εξέτασε το ζήτημα της «αποσιωπήσεως» στη σκέψη 172, οπότε η απόφαση δεν μπορεί επ' ουδενί λόγω να αναιρεθεί αποκλειστικά και μόνο διότι το Πρωτοδικείο αρνήθηκε αρχικά την κρισιμότητα του ζητήματος αυτού. Κατά τα λοιπά, ο αναιρεσείων, καθόσον προσήψε με το υπόμνημα απαντήσεως την εσφαλμένη εφαρμογή των προαναφερθεισών διατάξεων περί της λογιστικής, προέβαλε νέο λόγο ακυρώσεως τον οποίο το Πρωτοδικείο, σύμφωνα με το άρθρο 42, παράγραφος 2, του (κατ'αναλογία εφαρμοζομένου) Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, δεν υποχρεούνταν να λάβει υπόψη.

113. Τέλος, ο αναιρεσείων βάλλει κατά της κρίσεως του Πρωτοδικείου στη σκέψη 172 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία,

«από τα έγγραφα του φακέλου ουδόλως προκύπτει ότι είτε ο διατάκτης είτε ο δημοσιονομικός ελεγκτής ήταν εν γνώσει του επιδίκου τραπεζικού λογαριασμού. Αντιθέτως, όπως επισήμανε το πειθαρχικό συμβούλιο στην αιτιολογημένη γνώμη του της 27ης Νοεμβρίου 1987 (σκέψεις 146 έως 154), δύο έγγραφα του φακέλου επιτρέπουν το συμπέρασμα ότι οι δύο αυτοί ιεραρχικώς προϊστάμενοι του προσφεύγοντος αγνοούσαν την ύπαρξη του τοκοφόρου λογαριασμού στη Midland Bank. Πρόκειται για ένα σημείωμα της 5ης Ιουνίου 1981, που απηύθυνε ο προσφεύγων στον Paludan-Müller, τότε διευθυντή οικονομικών και διατάκτη εσόδων και για ένα σημείωμα της 22ας Ιανουαρίου 1982,

66 — Βλ. προηγούμενη υποσημείωση.

67 — Σκέψη 152 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

που απηύθυνε ο προσφεύγων στον Etien, τότε δημοσιονομικό ελεγκτή».

114. Κατόπιν της διαπιστώσεως αυτής και προκειμένου να τη θεμελιώσει, το Πρωτοδικείο εξέτασε τα δύο προαναφερθέντα έγγραφα.

115. Ο αναιρεσείων φρονεί καταρχάς ότι το Πρωτοδικείο παρέλειψε να εξετάσει, χωρίς να αναφέρει τους λόγους της παραλείψεως αυτής, τα στοιχεία από τα οποία το πειθαρχικό συμβούλιο Offermann συνήγαγε ότι η ύπαρξη του λογαριασμού δεν είχε αποκρυβεί: κατά τον αναιρεσείοντα, ο φάκελος ο οποίος αφορά τη Midland Bank βρισκόταν στη διάθεση όλων των προσώπων τα οποία δικαιούνταν να λάβουν γνώση αυτού.

116. Το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί. Όπως έκρινε ορθώς το Πρωτοδικείο [68], ο αναιρεσείων υποχρεούνταν ως υπόλογος, οσάκις περιέρχονταν σε γνώση του ανωμαλίες, να ενημερώνει σχετικώς με δική του πρωτοβουλία τις αρμόδιες αρχές του Κοινοβουλίου, ώστε να λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα.

117. Όσον αφορά το κριτήριο αυτό, είναι άνευ σημασίας το αν η κρίσιμη αλληλογραφία περιελήφθη ή όχι στον φάκελο που αφορά τη Midland Bank. Το Πρωτοδικείο όμως μπορούσε κάλλιστα να λάβει ως αφετηρία τη σκέψη ότι η παράλειψη ενημερώσεως του διατάκτη και του δημοσιονομικού ελεγκτή (πολύ μετά το άνοιγμα του λογαριασμού) επιβεβαιώνει την παράβαση των υποχρεώσεων του αναιρεσείοντος.

118. Στη συνέχεια, ο αναιρεσείων παραπέμπει στην επιχειρηματολογία που προέβαλε με το υπόμνημα απαντήσεως ενώπιον του Πρωτοδικείου, η οποία αφορά το ζήτημα της ενημερώσεως του Paludan-Müller ως διατάκτη. Συναφώς αναφέρει ότι, όπως προκύπτει από την εντολή του διατάκτη του μήνα Φεβρουαρίου του 1982, να εισπράξει τους τόκους του επιμάχου λογαριασμού, ο Paludan-Müller είχε εν πάση περιπτώσει ενημερωθεί περί της υπάρξεως του λογαριασμού ήδη κατά το χρονικό αυτό σημείο και δεν έλαβε γνώση αυτού παρά τον Μάρτιο του 1982, όπως αναφέρεται στην αιτιολογημένη γνώμη του πειθαρχικού συμβουλίου. Στην πραγματικότητα ο αναιρεσείων, κατά τους ισχυρισμούς του, τον ενημέρωσε προφορικά για την ύπαρξη του λογαριασμού τον Δεκέμβριο του 1980, λίγο μετά την ανάληψη των καθηκόντων του.

119. Όσον αφορά το πρώτο σημείο, διαπιστώνεται ότι τα έγγραφα που εξέτασε το Πρωτοδικείο φέρουν ημερομηνίες 5 Ιουνίου 1981 και 22 Ιανουαρίου 1982. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα του αναιρεσείοντος ότι ο Paludan-Müller είχε ενημερωθεί ήδη από τον Φεβρουάριο του 1982, και όχι μόλις τον Μάρτιο του ιδίου έτους, ουδόλως μπορεί να επηρεάσει τα συμπεράσματα του Πρωτοδικείου, ακόμη και αν έπρεπε να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης.

120. Ως προς το δεύτερο σημείο που αφορά τη φερομένη συνομιλία του Δεκεμβρίου 1980, υπογραμμίζεται ότι ο αναιρεσείων με το επιχείρημα αυτό αμφισβητεί την ορθότητα της εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών, χωρίς να μπορεί να ισχυριστεί ότι το Πρωτοδικείο στήριξε την εκτίμηση αυτή επί ανακριβούς νομικού κριτηρίου ή ότι προέβη σε κακή εφαρμογή του νόμου.

68 — Σκέψη 168 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και ανωτέρω παράγραφο 95.

121. Επομένως, και το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί.

*Ως προς την παράβαση της υποχρεώσεως της χρηστής διαχειρίσεως των πιστώσεων πληρωμής*

122. *Ι. 1.* Το Πρωτοδικείο προσδιόρισε το αντικείμενο του λόγου αυτού στις σκέψεις 174 και 175 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ως εξής:

«Πριν εκθέσει την επιχειρηματολογία του ως προς την κατηγορία περί εισπράξεως των δύο επιταγών που εκδόθηκαν επί της Midland Bank, ο προσφεύγων παραθέτει το σχετικό απόσπασμα της επίδικης αποφάσεως, κατά το οποίο: "εισπράττοντας αυτές τις δύο επιταγές χωρίς ακριβή και έγκυρη δικαιολογία, (...) παραλείποντας την εγγραφή στα 'λογιστικά δελτία-απόσπασμα ταμείου' της καταβολής που έγινε στο ταμείο του Λουξεμβούργου, (...) παραλείποντας την άμεση λογιστική καταχώριση της εισπράξεως αυτών των επιταγών, ο de Compte παρέβη τις υποχρεώσεις του να διαχειρίζεται νομοτύπως τις πιστώσεις πληρωμών (...)"

Ο προσφεύγων θεωρεί ότι με την κατηγορία αυτή του προσάπτεται μόνον ότι δεν προέβη αμέσως στις απαιτούμενες εγγραφές που αφορούν την είσπραξη των δύο προαναφερθεισών επιταγών.»

123. Καθόσον ο αναιρεσείων αρνείται κάθε ευθύνη για την καθυστέρηση στη λογιστική εγγραφή αποδίδοντάς την στην κακή οργάνωση των υπηρεσιών του Κοινοβουλίου, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε στη σκέψη 181 της αποφάσεώς του τα εξής:

«κακώς ο προσφεύγων περιορίζει την εις βάρος του κατηγορία στη "μη άμεση λογιστική εγγραφή" των δύο επιταγών. Πράγματι, η πειθαρχική απόφαση του προσάπτει επίσης ότι εισέπραξε τις δύο αυτές επιταγές, χωρίς ακριβή και έγκυρη δικαιολογία και ότι παρέλειψε να εγγράψει την ανάληψη στα "λογιστικά δελτία — αποσπάσματα ταμείου" του ταμείου του Κοινοβουλίου στο Λουξεμβούργο, στα τρία νομίσματα στα οποία είχε ενεργήσει».

124. *2.* Αυτό είναι το πρώτο σημείο κατά του οποίου βάλλει ο αναιρεσείων [69]. Ισχυρίζεται ότι με το δικόγραφο της προσφυγής -αφού υπενθύμισε τη σχετική αιτίαση σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση — παρέθεσε ρητά ως πρώτη απάντηση στην αιτίαση αυτή ορισμένα αποσπάσματα από την έκθεση Saby της 21ης Μαρτίου 1983, η οποία αποτέλεσε τη βάση για τη χορήγηση της απαλλαγής για το έτος 1981. Πράγματι, στα αποσπάσματα αυτά περιέχεται η απάντηση στην αιτίαση που αφορά την έλλειψη ακριβούς και έγκυρης δικαιολογίας για την είσπραξη των δύο επιταγών. Επομένως, κατά τον αναιρεσείοντα, η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως είναι εσφαλμένη ή εν πάση περιπτώσει ανεπαρκής, διότι θα έπρεπε να έχει διευκρινιστεί γιατί δεν ίσχυε η προβαλλόμενη δικαιολογία (στην έκθεση Saby). Το γεγονός ότι ο αναιρεσείων δεν επανήλθε σ' αυτό το σκέλος της αιτιάσεως με το υπόμνημα απαντήσεως οφείλεται στο ότι το υπόμνημα απαντήσεως συντάσσεται σε συνάρτηση με το περιεχόμενο του υπομνήματος αντικρούσεως.

69 — Βλ. παράγραφο 70 της αιτήσεως αναιρέσεως.

125. Μετά την εξέταση του δικογράφου της προσφυγής, είμαι της γνώμης ότι το επιχείρημα αυτό είναι αβάσιμο. Από τις παραγράφους 64, 65 και 66 του δικογράφου της προσφυγής προκύπτει σαφώς ότι ο αναιρεσείων προετίθετο να εξετάσει *μόνο* το ζήτημα της *καθυστερήσεως στη λογιστική εγγραφή*. Από τα συμφραζόμενα προκύπτει επίσης σαφώς ότι το απόσπασμα από την έκθεση Saby σκοπεί αποκλειστικά στο να αντικρούσει την ειδική αυτή αιτίαση. Η παραπομπή στην έκθεση Saby περιλαμβάνει κατά τα λοιπά απόσπασμα τεσσάρων συνεχομένων πυκνογραμμένων σελίδων στις οποίες έχουν υπογραμμιστεί μόνο τα σημεία που τονίζουν τις δύσκολες συνθήκες εργασίας, τις οποίες επικαλείται ο αναιρεσείων προκειμένου να δικαιολογήσει την καθυστέρηση στη λογιστική εγγραφή. Τουναντίον, τα σημεία στα οποία αναφέρεται εφεξής ο αναιρεσείων και από τα οποία φέρεται ότι προκύπτει η έγκυρη δικαιολογία για την είσπραξη των δύο επιταγών, ουδόλως έχουν υπογραμμιστεί.

126. Κατά τα λοιπά, ο αναιρεσείων, με το υπό κρίση επιχείρημά του, ότι κακώς το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη την επιχειρηματολογία του ως προς το ζήτημα της «έγκυρης δικαιολογίας», αντιφάσκει προς την παράγραφο 65 της αιτήσεως αναιρέσεως. Πράγματι, στην παράγραφο αυτή υποστηρίζει ότι ο προβαλλόμενος λόγος αναιρέσεως αφορά «αποκλειστικά την καθυστέρηση στη λογιστική εγγραφή των δύο επιμάχων επιταχών».

127. Εν πάση περιπτώσει, το Πρωτοδικείο ορθώς εκτίμησε το περιεχόμενο του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως, οπότε η σχετική επίκριση πρέπει να απορριφθεί.

128. *ΙΙ.* Ο αναιρεσείων βάλλει επίσης κατά της απαντήσεως του Πρωτοδικείου στο επιχείρημά του ότι η εξάμηνη καθυστέρηση στην καταχώριση της εισπράξεως των δύο επιταγών πρέπει να καταλογιστεί στην κακή οργάνωση των οικονομικών υπηρεσιών του Κοινοβουλίου και στην ανεπάρκεια προσωπικού και υλικού, στοιχεία τα οποία θεωρήθηκαν στο πλαίσιο της πειθαρχικής αποφάσεως — εν αντιθέσει προς την εν προκειμένω εξεταζόμενη αιτίαση — ως ελαφρυντικές περιστάσεις. Το Πρωτοδικείο έκρινε συναφώς τα εξής (σκέψη 182 της αποφάσεως):

«Το γεγονός ότι η πειθαρχική απόφαση έλαβε υπόψη, ως ελαφρυντικές περιστάσεις, την κακή οργάνωση των οικονομικών υπηρεσιών του Κοινοβουλίου την εποχή των προσαπτομένων σ' αυτόν πράξεων καθώς και την υφισταμένη τότε ανεπάρκεια των μέσων σε προσωπικό και σε υλικό, δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιφατικό προς την αναγνώριση της υποχρεώσεως που υπείχε ο προσφεύγων να διαχειρίζεται νομότυπα τις πιστώσεις πληρωμής. Ούτε οι ελαφρυντικές περιστάσεις που επικαλέστηκε ο προσφεύγων και έλαβαν υπόψη οι πειθαρχικές αρχές μπορούν να συστήσουν λόγο απαλλαγής όσον αφορά την εξεταζόμενη κατηγορία σε βάρος του προσφεύγοντος, στο μέτρο που η καθυστέρηση που διαπιστώθηκε στην εγγραφή των δύο επιμάχων επιταγών ακολούθησε σειρά άλλων παραβάσεων κατά την είσπραξή τους. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η υψηλόβαθμη θέση που κατείχε ο προσφεύγων στις οικονομικές υπηρεσίες δεν του επιτρέπει να επικαλεστεί τις υλικές δυσκολίες που υπήρχαν ορισμένη χρονική περίοδο για να απαλλαγεί από κάθε ευθύνη.»

129. Ο αναιρεσείων βάλλει κατά και των τριών αυτών στοιχείων, ιδίως όσον αφορά την αντίφαση στο πλαίσιο της πειθαρχικής

αποφάσεως, τις άλλες παραβάσεις κατά την είσπραξη των επιταγών και την «υψηλόβαθμη θέση» του.

130. Ως προς το ζήτημα των άλλων παραβάσεων, το οποίο είναι κατά την άποψή μου το αποφασιστικό, ο αναιρεσείων διατείνεται ότι το Πρωτοδικείο θα έπρεπε να αναφέρει περί ποίων παραβάσεων πρόκειται. Καθόσον το Πρωτοδικείο αναφέρεται στην υποτιθέμενη έλλειψη ακριβούς και έγκυρης δικαιολογίας για την είσπραξη των επιταγών, ο αναιρεσείων φρονεί ότι έχει ήδη αντικρούσει την εν λόγω αιτίαση.

131. Δεν μπορώ να συμφωνήσω με το επιχείρημα αυτό. Με την παρατεθείσα σκέψη 181 της αποφάσεώς του, το Πρωτοδικείο, πριν εξετάσει το επιχείρημα της κακής οργανώσεως των οικονομικών υπηρεσιών, διαπιστώνει «εκ προοιμίου» ρητώς ότι «*κακώς* ο προσφεύγων περιορίζει την εις βάρος του κατηγορία στη "μη άμεση λογιστική εγγραφή" των δύο επιταγών» [70]. Το Πρωτοδικείο προέβη εν συνεχεία σε εξαντλητική απαρίθμηση των άλλων αναμφισβητήτων, κατά την άποψή του, αιτιάσεων που συνδέονται με την είσπραξη των δύο επιταγών. Από τη διάρθρωση των σκέψεων του Πρωτοδικείου προκύπτει αρκούντως σαφώς ότι, με την αναφορά του σε σειρά «άλλων παραβάσεων», έκρινε ότι και η καθυστέρηση στη λογιστική εγγραφή εντάσσεται στο πλαίσιο των παραβάσεων αυτών και επομένως δεν μπορεί ή εν πάση περιπτώσει δεν μπορεί αποκλειστικά να αποδοθεί στις ελλείψεις οργανώσεως και υποδομής των υπηρεσιών του Κοινοβουλίου. Δεδομένου ότι το Πρωτοδικείο ορθώς έλαβε ως αφετηρία, όπως αποδείχθηκε, τη σκέψη ότι τα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος περιορίζονται στην αιτίαση της καθυστερήσεως στη λογιστική εγγραφή, οι αιτιάσεις δε που αφορούν τις άλλες παραβάσεις δεν αμφισβητούνται, η παρούσα επίκριση του αναιρεσείοντος πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

132. Ως προς το ζήτημα της αντιφάσεως στο πλαίσιο της πειθαρχικής αποφάσεως, ο αναιρεσείων αναφέρεται στην επιχειρηματολογία που προέβαλε ενώπιον του Πρωτοδικείου με το υπόμνημα απαντήσεως, όπου έθεσε το ζήτημα αν η καθυστέρηση αποτελούσε άμεση και αναπόφευκτη συνέπεια των οργανωτικών και διαρθρωτικών ελλείψεων των υπηρεσιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Επομένως, το Πρωτοδικείο «δεν μπορούσε κατά νόμο να κρίνει» [71] ότι δεν υφίσταται καμιά αντίφαση ανάμεσα στην αναγνώριση των στοιχείων αυτών ως ελαφρυντικών περιστάσεων και στην αιτίαση που αφορά την παράβαση της υποχρεώσεως χρηστής διαχειρίσεως των πιστώσεων πληρωμής.

133. Στα ανωτέρω είναι δυνατόν να αντιταχθεί ότι το Πρωτοδικείο, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, έκρινε ότι η καθυστέρηση στην καταχώριση αποτελεί μέρος μιας σειράς πλημμελειών και κατά συνέπεια δεν δέχθηκε την αναφορά του αναιρεσείοντος στις προαναφερθείσες περιστάσεις. Επομένως, η αιτίαση που στηρίζεται στην καθυστερημένη εγγραφή πρέπει εν πάση περιπτώσει να θεωρηθεί βάσιμη. Ακόμη και αν η πειθαρχική απόφαση ήταν αντιφατική, εν αντιθέσει προς την άποψη του Πρωτοδικείου, το Πρωτοδικείο θα μπορούσε εν ανάγκη να την αμφισβητήσει καθόσον η ΑΔΑ αναγνωρίζει με την απόφαση αυτή ελαφρυντικές περιστάσεις στον αναιρεσείοντα. Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να επικριθεί η αναι-

70 — Η υπογράμμιση δική μου.

71 — Παράγραφος 72, πρώτο εδάφιο, της αιτήσεως αναιρέσεως.

ρεσιβαλλόμενη απόφαση, καθόσον απορρίπτει την επιχειρηματολογία του αναιρεσείοντος κατά της αιτιάσεως που αφορά την καθυστέρηση στην καταχώριση. Κατά τα λοιπά, το παρόν επιχείρημα του αναιρεσείοντος δεν λαμβάνει υπόψη ότι η αναγνώριση των προαναφερθέντων στοιχείων ως ελαφρυντικών περιστάσεων αφορά όλες τις αιτιάσεις και εκ πρώτης όψεως δεν είναι σαφές κατά πόσον και για ποιον ακριβώς λόγο η ΑΔΑ θεώρησε ότι τα στοιχεία αυτά έπρεπε να ληφθούν υπόψη υπέρ του αναιρεσείοντος κατά την εξέταση των επιμέρους αιτιάσεων.

134. Ο αναιρεσείων βάλλει τέλος κατά της διαπιστώσεως του Πρωτοδικείου ότι η υψηλόβαθμη θέση που κατείχε στις οικονομικές υπηρεσίες δεν του επέτρεπε να επικαλεστεί τις προμνημονευθείσες υλικής φύσεως δυσκολίες για να απαλλαγεί από κάθε ευθύνη. Κατά τον αναιρεσείοντα, η διαπίστωση αυτή δεν συμβιβάζεται προς το γεγονός ότι άλλοι υπάλληλοι που κατέχουν ακόμη υψηλότερη θέση δεν διώχθηκαν καίτοι τους προσάφθησαν αιτιάσεις, ιδίως με την ειδική έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου [72].

135. Συναφώς διαπιστώνεται ότι η υπό κρίση σκέψη του Πρωτοδικείου δεν ήταν αναγκαία για την απόρριψη του επιχειρήματος του αναιρεσείοντος και ότι εν πάση περιπτώσει δεν έπρεπε να ληφθεί υπόψη υπέρ του αναιρεσείοντος το γεγονός ότι κακώς δεν αναγνωρίστηκε η ευθύνη άλλων υπαλλήλων.

72 — Βλ. σκέψη 13 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. ΕΕ C 202, της 5. 8. 1982, σ. 1.

136. *III.* Ο αναιρεσείων βάλλει επίσης κατά των σκέψεων του Πρωτοδικείου με τις οποίες απάντησε στο επιχείρημά του περί αποκλειστικής ευθύνης του διαχειριστή παγίων προκαταβολών. Το Πρωτοδικείο παρέπεμψε συναφώς στις σκέψεις του σχετικά με την αιτίαση που αφορά το άνοιγμα του τοκοφόρου λογαριασμού στη Midland Bank, την οποία ο αναιρεσείων αντέκρουσε με το ίδιο επιχείρημα [73]. Το Πρωτοδικείο προσέθεσε ακόμη

«ότι ο προσφεύγων ενεπλάκη πολύ περισσότερο στις παραβάσεις που αφορούν την είσπραξη των δύο επιταγών παρά σ' όσες συνδέονται με το άνοιγμα του λογαριασμού» [74].

137. Με την επίκριση κατά των σκέψεων αυτών, ο αναιρεσείων παραπέμπει στα επιχειρήματα που προέβαλε κατά του προαναφερθέντος τμήματος της αποφάσεως, το οποίο αφορά το άνοιγμα του λογαριασμού στη Midland Bank [75]. Κατά συνέπεια και εγώ μπορώ κατ' αρχήν να παραπέμψω στις σκέψεις που διατύπωσα όσον αφορά το σημείο αυτό [76]. Πρέπει να προστεθεί ότι πρόκειται για ελλιπή τήρηση της λογιστικής, η οποία, σύμφωνα με τα άρθρα 51 και 53 των λεπτομερειών εκτελέσεως, υπόκειται στην εποπτεία του αναιρεσείοντος, πράγμα που σημαίνει ότι υποχρεούνταν να μεριμνά για την έγκαιρη καταχώριση, ενδεχομένως με κατάλληλες εντολές στον διαχειριστή παγίων προκαταβολών.

73 — Σκέψεις 153 επ. και ιδίως 167 έως 169 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

74 — Σκέψη 183 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

75 — Ανωτέρω παράγραφος 93.

76 — Ανωτέρω, παράγραφοι 94 έως 96.

138. Εν αντιθέσει προς την άποψη του αναιρεσείοντος, το Πρωτοδικείο δεν όφειλε να διευκρινίσει ούτε κατά πόσον η συμμετοχή του αναιρεσείοντος στις παραβάσεις μπορούσε να έχει σημασία για την ευθύνη του διαχειριστή παγίων προκαταβολών. Δεδομένου ότι ο αναιρεσείων θα ήταν υπεύθυνος ακόμη και εάν την εντολή για την είσπραξη των επιταγών δεν είχε δώσει ο ίδιος, αλλά ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών εν γνώσει του αναιρεσείοντος, η ευθύνη του είναι πρόδηλη εν όψει της προσωπικής του επεμβάσεως.

139. Κατά συνέπεια, ο παρών λόγος πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

*Ως προς την παράβαση της υποχρεώσεως πραγματοποιήσεως των δαπανών μόνο επί επιδείξει κανονικών δικαιολογητικών εγγράφων και φροντίδας για τη διατήρησή τους*

140. *I.* Η αιτίαση αυτή αφορά την έλλειψη δικαιολογητικών εγγράφων για ποσό που αντιστοιχεί στις δύο προαναφερθείσες επιταγές (4 136 125 BFR) [77]. Στο πλαίσιο αυτό το Πρωτοδικείο εξέτασε δύο ζητήματα τα οποία συνήγαγε από την επιχειρηματολογία των διαδίκων.

77 — Βλ. ανωτέρω, παράγραφο 4, τελευταία περίπτωση.

141. *II. 1.* Το πρώτο ζήτημα αφορά το

«εάν αποδείχθηκε επαρκώς κατά νόμο ότι το έλλειμμα της τάξεως των 4,1 εκατομμυρίων BFR, που διαπιστώθηκε στο ταμείο των βουλευτών και για το οποίο λείπουν τα δικαιολογητικά έγγραφα, οφείλεται στην εγγραφή που διαπιστώνει την είσπραξη, για συνολικό ποσό εκφραζόμενο σε BFR, των δύο επιταγών που εκδόθηκαν επί της Midland Bank» [78].

142. Συναφώς το Πρωτοδικείο συνόψισε καταρχάς τα κρίσιμα σημεία της προσβαλλομένης αποφάσεως (σκέψη 196), της αιτιολογημένης γνώμης του πειθαρχικού συμβουλίου (σκέψη 197) και των διαπιστώσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου (σκέψεις 198 και 199) [79]. Το Πρωτοδικείο διευκρίνισε στη συνέχεια ότι συμμερίζεται τη γνώμη της ΑΔΑ και έκρινε

«ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ορθώς θεώρησε ως αποδεδειγμένο ότι η έλλειψη δικαιολογητικών εγγράφων συνδέεται στην παρούσα περίπτωση με την είσπραξη των δύο επιταγών που εκδόθηκαν επί της Midland Bank» [80].

143. Επικουρικώς, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι, ακόμη και αν γινόταν δεκτή η άποψη του αναιρεσείοντος κατά την οποία το έλλειμμα δεν είχε καμία σχέση με την είσπραξη των δύο επιταγών, το συμπέρασμα

78 — Σκέψη 195 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

79 — Σημείωμα της 29 Οκτωβρίου 1981. ειδική έκθεση της 6ης Ιουλίου 1982. γνώμη της 7ης Νοεμβρίου 1985.

80 — Σκέψη 201 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

που θα μπορούσε να συναχθεί δεν θα ήταν διαφορετικό, δεδομένου ότι ο αναιρεσείων δεν μπόρεσε να προσδιορίσει καθ' όλη τη διάρκεια της πειθαρχικής διαδικασίας τα δικαιολογητικά έγγραφα για το ποσό των 4 121 573 BFR, την έλλειψη λογιστικής εγγραφής του οποίου είχε αναγνωρίσει ο αναιρεσείων με έγγραφο που απηύθυνε στον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου [81].

144. Συναφώς ο αναιρεσείων ισχυρίζεται [82] καταρχάς ότι η εκ μέρους του Πρωτοδικείου διατύπωση του πρώτου ζητήματος είναι εσφαλμένη, καθόσον θεωρεί ως δεδομένο εκ προοιμίου αυτό που πρέπει να αποδειχθεί, ήτοι την ύπαρξη διαπιστωθέντος στο ταμείο των βουλευτών ελλείμματος για το οποίο έλλειπαν τα δικαιολογητικά έγγραφα. Το κατά τον τρόπο αυτό διατυπωθέν ζήτημα, το οποίο αποτέλεσε κατ' ανάγκη βάση των μετέπειτα διαπιστώσεων του Πρωτοδικείου, αφορά αποκλειστικά το αν οι περιστάσεις που θεωρήθηκαν ως εκ προοιμίου αποδεδειγμένες (έλλειμμα της τάξεως των 4,1 εκατομμυρίων BFR. έλλειψη δικαιολογητικών εγγράφων) οφείλονται στην είσπραξη των δύο επιταγών. Επιπλέον, κατά τον αναιρεσείοντα, η διατύπωση είναι αντιφατική, ιδίως επειδή το Πρωτοδικείο διαπίστωσε προηγουμένως (στο τέλος της σκέψεως 192 της αποφάσεως) ότι κατά την επιχειρηματολογία του αναιρεσιβλήτου προσάπτεται στον αναιρεσείοντα «ότι δεν διαφύλαξε τα δικαιολογητικά έγγραφα όχι όμως ότι κάλυψε το έλλειμμα μέσω των δύο επιταγών».

145. Το επιχείρημα αυτό δεν αντέχει σε εξέταση. Όσον αφορά καταρχάς τα *δικαιολογητικά έγγραφα* για το επίμαχο ποσό, ακριβέστερα για δαπάνη ίση προς το ποσό που αντιστοιχεί στις δύο επιταγές, δεν αμφισβητείται ότι δεν κατέστη δυνατόν να βρεθούν μέχρι τώρα. Στην αίτηση αναιρέσεως [83] ο αναιρεσείων αναφέρει ότι, αν τα έγγραφα αυτά επανευρεθούν, το ταμείο δεν θα παρουσιάζει έλλειμμα.

146. Όσον αφορά το επίμαχο *έλλειμμα* διαπιστώνεται ότι το Πρωτοδικείο, χωρίς να αποφανθεί ως προς την ύπαρξη ή την τύχη των δικαιολογητικών εγγράφων ή των κεφαλαίων, χρησιμοποίησε την έννοια του ελλείμματος για να χαρακτηρίσει τη διαφορά μεταξύ των μέχρι τούδε ανευρεθέντων εγγράφων και του περιεχομένου του ταμείου. Στη σκέψη 197 το Πρωτοδικείο συνόψισε τις δύο αντιφατικές θέσεις με τις οποίες βρέθηκε αντιμέτωπο το πειθαρχικό συμβούλιο ως εξής (σκέψη 197 της αποφάσεως):

«Η πρώτη εξηγούσε τη γένεση της *διαφοράς ανάμεσα στο ταμείο και τη γενική λογιστική* συνδέοντάς την με την είσπραξη των δύο επιταγών της Midland Bank. η δεύτερη απέρριπτε αυτό τον σύνδεσμο, θεωρώντας ότι το έλλειμμα αντιστοιχούσε στη σώρευση ολόκληρης σειράς λογιστικών λαθών.» [84]

147. Σύμφωνα με τη θέση αυτή, το Πρωτοδικείο, με την προπαρατεθείσα σκέψη 201 της αποφάσεώς του, αναφέρθηκε σε «έλλειψη δικαιολογητικών εγγράφων» συνδεόμενη με την είσπραξη των δύο επιταγών που εκδόθηκαν επί της Midland Bank.

81 — Σκέψη 202 της αναιρεσβαλλομένης σκέψεως.
82 — Βλ. παράγραφο 76 της αιτήσεως αναιρέσεως.
83 — Σελίδα 45, πρώτο εδάφιο.
84 — Η υπογράμμιση δική μου.

148. Από τις διατυπώσεις αυτές προκύπτει αφενός ότι η επίκριση του αναιρεσείοντος κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, ότι δηλαδή είχε θεωρήσει εκ των προτέρων ότι υπήρχε έλλειμμα (υπό την έννοια της πλήρους ελλείψεως δικαιολογητικών εγγράφων), είναι αβάσιμη. Οι διατυπώσεις αυτές διασαφηνίζουν αφετέρου το λογικό σφάλμα επί του οποίου στηρίζεται το επιχείρημα του αναιρεσείοντος. Το Πρωτοδικείο, εξετάζοντας αν υπήρχε «σύνδεσμος» μεταξύ της ελλείψεως των δικαιολογητικών εγγράφων και της εισπράξεως των επιταγών, αποσκοπούσε ακριβώς στο να διαπιστώσει αν υπήρχε «έλλειμμα» υπό την έννοια αυτή. Πράγματι, ο σύνδεσμος αυτός — τον οποίο επικαλείται η ΑΔΑ και αμφισβητεί ο αναιρεσείων — συνίστατο ενδεχομένως στο ότι η «καθυστέρηση στην εγγραφή της εισπράξεως των δύο επιταγών εμφάνισε έλλειμμα (...) που αντιστοιχεί στο ποσό των δύο επιταγών» [85]. Τούτο σημαίνει ότι η έλλειψη δικαιολογητικών εγγράφων αναφερόταν σε μη καταχωρισθείσα δαπάνη, η οποία είχε αντισταθμιστεί με το ποσό της εισπράξεως των επιταγών (ήδη το έτος 1981). Ο «σύνδεσμος» αυτός και επομένως σε τελική ανάλυση το «έλλειμμα» αποτελούσε το ζητούμενο της εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτιμήσεως των αποδεικτικών στοιχείων και όχι δεδομένο στο οποίο μπορούσε να στηριχθεί.

149. Δεν είναι επίσης πειστική η επιχειρηματολογία του αναιρεσείοντος ότι η κρίση του Πρωτοδικείου έρχεται σε αντίφαση με το επιχείρημα του αναιρεσιβλήτου ότι στον αναιρεσείοντα προσάπτεται ότι δεν διαφύλαξε κανένα έγγραφο όχι όμως ότι κάλυψε το έλλειμμα με τη βοήθεια των δύο επιμάχων επιταγών. Στην πραγματικότητα, στον αναιρεσείοντα προσάπτεται η έλλειψη δικαιολογητικών εγγράφων [86], υπό συνθήκες όμως οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν την αξιολόγηση της βαρύτητας της παραβάσεως.

150. Στη συνέχεια ο αναιρεσείων προβάλλει σειρά εναντιώσεων [87] κατά των διαπιστώσεων επί των οποίων, όπως παρατήρησε το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 196 της αποφάσεώς του, «βασίστηκε η ΑΔΑ για να αιτιολογήσει το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε στην πειθαρχική απόφαση».

151. Οι εναντιώσεις αυτές πρέπει ωστόσο να απορριφθούν παραχρήμα καθόσον δεν στρέφονται κατά της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αλλά κατά της πειθαρχικής αποφάσεως.

152. Ο αναιρεσείων βάλλει περαιτέρω κατά της διαπιστώσεως του Πρωτοδικείου ότι η έλλειψη δικαιολογητικών εγγράφων συνδέεται με την είσπραξη των δύο επιταγών. Φρονεί ότι το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη κατά την εκτίμησή του ορισμένα (διευκρινισθέντα με την αίτηση αναιρέσεως) στοιχεία. Τα επιχειρήματα αυτά, επειδή στρέφονται κατά εκτιμήσεως του Πρωτοδικείου ως προς τα πραγματικά περιστατικά και δεν στηρίζονται επί της προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, μπορούν εκ πρώτης όψεως να ληφθούν υπόψη μόνο υπό το πρίσμα της ανεπαρκούς αιτιολογίας [88]. Θα μπορούσε βεβαίως να τεθεί το ζήτημα αν η ούτως νοουμένη αυτονομία του Πρωτοδικείου ως δικαστηρίου ουσίας βρίσκει το όριό της όταν παραβιάζονται προδήλως οι κανόνες της λογικής. Εν πάση περιπτώσει, οι εναντιώσεις του αναιρεσείοντος δεν μπορούν να γίνουν δεκτές ούτε υπό το ένα ούτε υπό το άλλο πρίσμα, όπως θα εξηγήσω συνοπτικώς κατωτέρω.

85 — Αυτό είναι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η ΑΔΑ στη σκέψη 200 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

86 — Βλ. σκέψη 37 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στοιχείο γ'.

87 — Βλ. παράγραφο 77 της αιτήσεως αναιρέσεως.

88 — Βλ. για την αρχή της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως την απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 1991 στην υπόθεση C-283/90 P, σκέψη 29 (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 30).

153. Πρώτον, ο αναιρεσείων στηρίζεται εκ νέου στο ήδη προβληθέν επιχείρημα του Κοινοβουλίου, ότι του προσήφθη αποκλειστικά ότι δεν διαφύλαξε δικαιολογητικά έγγραφα. Φρονεί ότι με το επιχείρημα αυτό το αναιρεσίβλητο αρνήθηκε το ίδιο την ύπαρξη του επιμάχου συνδέσμου. Όπως ήδη απέδειξα, τούτο δεν ισχύει.

154. Δεύτερον, το Πρωτοδικείο παρέβλεψε, κατά την άποψη του αναιρεσείοντος, το γεγονός ότι χρονικώς η απόφαση περί απαλλαγής για το 1982 [89] ελήφθη μετά τις γνωμοδοτήσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Εν όψει της αποφάσεως αυτής, το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να θεωρήσει, κατά τον αναιρεσείοντα, ότι η αιτία του ελλείμματος είχε διευκρινιστεί. Συναφώς στηρίζεται, πρώτον, στο προοίμιο της αποφάσεως αυτής, κατά την οποία «δεν έχει ως τώρα διευκρινισθεί σαφώς η διαφορά μεταξύ του ταμείου και της γενικής λογιστικής». Δεύτερον, ο αναιρεσείων στηρίζεται στο γεγονός ότι η απόφαση αυτή δεν διακρίνει μεταξύ της απαλλαγής του ιδίου και της απαλλαγής του υπολόγου ο οποίος τον διαδέχθηκε το έτος εκείνο (την 1η Μαΐου).

155. Όσον αφορά τα δύο αυτά σημεία αρκεί, κατά την άποψή μου, να παρατεθεί *καθ' ολοκληρία* το κείμενο του στοιχείου Α των αιτιολογικών σκέψεων από το οποίο ελήφθη το απόσπασμα το οποίο επικαλείται ο αναιρεσείων:

«Έχοντας υπόψη ότι η διαφορά μεταξύ των ταμείων και της γενικής λογιστικής καταγραφής (που σήμερα αναφέρεται στους λογιστικούς καταλόγους του Κοινοβουλίου ως ισοδυναμούσα με το ποσό των 4 132 125 BFR) *εξακριβώθηκε πριν από τις 30 Απριλίου 1982 και μπορεί να πιστοποιηθεί απευθείας με τις δύο επιταγές που τραβήχθηκαν στο λογαριασμό της Midland Bank στις 4 Σεπτεμβρίου 1981 και την 1η Νοεμβρίου 1981,* και ότι η διαφορά αυτή δεν έχει ως τώρα διευκρινισθεί σαφώς» [90].

156. Νομίζω ότι ως προς το σημείο αυτό έχει λεχθεί ό, τι ήταν δυνατόν να λεχθεί.

157. Εκτός των ούτως αντικρουσθέντων επιχειρημάτων, με τα οποία ο αναιρεσείων στράφηκε κατά των συμπερασμάτων του Πρωτοδικείου, ισχυρίζεται επιπλέον ότι δεν μπόρεσε να αποδείξει τις πλημμέλειες της προσβαλλομένης αποφάσεως (στο σημείο που εξετάζεται εν προκειμένω), διότι δεν είχε ελεύθερη πρόσβαση στη λογιστική και το αίτημά του για διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης απορρίφθηκε. Κατά συνέπεια, η διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι ο αναιρεσείων δεν μπόρεσε να προσκομίσει την απόδειξη αυτή προσβάλλει τα δικαιώματα άμυνας του αναιρεσείοντος.

158. Ως προς το επιχείρημα αυτό παραπέμπω στα σχετικά σημεία των σημερινών προτάσεών μου: εξέτασα ήδη την αιτίαση που αφορά των πρόσβαση στη λογιστική [91]. όσον αφορά τον διορισμό ομάδας πραγματογνωμόνων [92], ο αναιρεσείων προέβαλε ιδιαίτερο λόγο αναιρέσεως τον οποίο θα εξετάσω κατωτέρω [93].

89 — Ανωτέρω υποσημείωση 20.

90 — Η υπογράμμιση δική μου.

91 — Βλ. ανωτέρω παραγράφους 73 έως 75.

92 — Σκέψεις 224 επ. της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

93 — Κατωτέρω, παράγραφοι 202 επ.

159. Από τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι η διαπίστωση του Πρωτοδικείου, ότι σύμφωνα με την άποψη της ΑΔΑ υφίσταται σύνδεσμος μεταξύ της ελλείψεως δικαιολογητικών εγγράφων και της εισπράξεως των δύο επιταγών, ουδόλως αποδυναμώνεται από τις εναντιώσεις του αναιρεσείοντος. Επομένως, παρέλκει η εξέταση των επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος που στρέφονται κατά της επικουρικής σκέψεως βάσει της οποίας το Πρωτοδικείο θεώρησε ως ορθή μια άποψη αντίθετη προς εκείνη του αναιρεσείοντος.

160. Τέλος, πρέπει επομένως να απορριφθούν στο σύνολό τους οι εναντιώσεις του αναιρεσείοντος κατά των σκέψεων που διατύπωσε το Πρωτοδικείο όσον αφορά το πρόβλημα του προαναφερθέντος συνδέσμου.

161. 2. Το δεύτερο ζήτημα, το οποίο συνήγαγε το Πρωτοδικείο από την επιχειρηματολογία των διαδίκων ως προς την έλλειψη των δικαιολογητικών εγγράφων, αφορούσε το

«αν την υποχρέωση και συνακολούθως την ευθύνη, στο πλαίσιο μιας πάγιας προκαταβολής, πραγματοποιήσεως πληρωμών μόνο επί επιδείξει δικαιολογητικών εγγράφων και διατηρήσεως των εν λόγω εγγράφων φέρει ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών ή ο υπόλογος» [94].

162. Συναφώς το Πρωτοδικείο ανέπτυξε τις ακόλουθες σκέψεις (σκέψεις 203 και 204):

«Όσον αφορά το (...) ζήτημα, συγκεκριμένα εάν η υποχρέωση και επομένως η ευθύνη διαφυλάξεως των δικαιολογητικών εγγράφων σχετικά με την είσπραξη των δύο επιταγών βάρυνε, στην παρούσα περίπτωση, τον προσφεύγοντα ή τον διαχειριστή παγίων προκαταβολών, πρέπει να γίνει αναφορά στα άρθρα 20 και 70, παράγραφοι 1 και 2, του δημοσιονομικού κανονισμού και στα άρθρα 50 έως 53 των λεπτομερειών εκτελέσεως. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι την ευθύνη για την επίδειξη και τη διαφύλαξη των δικαιολογητικών εγγράφων της παγίας προκαταβολής φέρει, πρωτίστως, ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών. Ο υπόλογος, ο οποίος υποχρεούται να ελέγχει τη λογιστική των παγίων προκαταβολών και να κάνει υποδείξεις στον διαχειριστή παγίων προκαταβολών, καθίσταται συνυπεύθυνος αφ' ής στιγμής παραλείπει να κάνει τις κατάλληλες υποδείξεις για τη διαφύλαξη των δικαιολογητικών εγγράφων.

Στην προκειμένη περίπτωση, όπως ήδη επισημάνθηκε, ο προσφεύγων είχε προσωπικώς εμπλακεί κατά την είσπραξη των δύο επιταγών, λόγω του ότι έβαλε ο ίδιος τη δεύτερη υπογραφή και κατέθεσε ο ίδιος, σύμφωνα με τις δικές του δηλώσεις, τα χρήματα που εισπράχθηκαν σε τρία νομίσματα στο θησαυροφυλάκιο του Κοινοβουλίου στο Λουξεμβούργο. Υπό τις συνθήκες αυτές, ορθώς η πειθαρχική απόφαση θεώρησε ότι ο προσφεύγων υπέπεσε σε βαριά αμέλεια με το να μη φροντίσει εύλογα να διαφυλάξει τις αξίες του Κοινοβουλίου.»

163. Κατά την άποψη του αναιρεσείοντος, οι σκέψεις αυτές πάσχουν ως προς την αιτιολογία τους. Η επίκρισή του περιλαμβάνει τρία τμήματα.

94 — Σκέψη 195 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

164. Πρώτον, υπογραμμίζει ότι με την προπαρατεθείσα σκέψη 203 το Πρωτοδικείο κακώς κάνει λόγο για «τη διαφύλαξη δικαιολογητικών εγγράφων σχετικά με την είσπραξη των δύο επιταγών». Παρατηρεί ότι τα έγγραφα, η έλλειψη των οποίων αποτελεί αντικείμενο της εν προκειμένω εξεταζομένης αιτιάσεως της πειθαρχικής αποφάσεως, αφορούν τις δαπάνες το ύψος των οποίων φθάνει το ποσό που αντιστοιχεί στις δύο επιταγές. Η εν λόγω αναμφισβήτητη ανακρίβεια συνιστά εντούτοις μόνο λάθος του συντάκτη, όπως προκύπτει σαφώς από σύγκριση μεταξύ της επίμαχης διατυπώσεως και της διατυπώσεως στη σκέψη 195 της αποφάσεως. Το τελευταίως αναφερθέν χωρίο καταδεικνύει ότι το Πρωτοδικείο αντελήφθη ορθώς το πρόβλημα. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει λόγος για πλημμελή αιτιολογία, η οποία θα μπορούσε να δικαιολογήσει την αναίρεση της αποφάσεως [95].

165. Δεύτερον, ο αναιρεσείων ισχυρίζεται ότι το Πρωτοδικείο ασπάστηκε την αρχή ότι ο υπόλογος υποχρεούται να δίνει κατάλληλες οδηγίες για τη διαφύλαξη των εγγράφων στον διαχειριστή παγίων προκαταβολών. Δεν διευκρίνισε όμως, κατά τον αναιρεσείοντα, κατά πόσον ο αναιρεσείων παρέβη την υποχρέωση αυτή. Εν πάση περιπτώσει, μια τέτοια παράβαση δεν μπορεί να συναχθεί από τη συμμετοχή του αναιρεσείοντος στην είσπραξη των δύο επιταγών.

166. Η ανάλυση αυτή ισχύει όσον αφορά το ζήτημα παραβάσεως της υποχρεώσεως παροχής οδηγιών. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να γίνει δεκτόν ότι η εισαγωγική διατύπωση της σκέψεως 204 μπορούσε εκ πρώτης όψεως να δημιουργήσει την εντύπωση ότι το Πρωτοδικείο θεωρεί την προσωπική συμμετοχή του αναιρεσείοντος στην είσπραξη των δύο επιταγών ως σημαντικό στοιχείο όσον αφορά την ενδεχόμενη παράβαση της υποχρεώσεως αυτής. Εάν το Πρωτοδικείο είχε την πρόθεση να καταστήσει ρητώς την άποψη αυτή το μοναδικό έρεισμα της λύσεως που έδωσε στην υπόθεση, θα έπρεπε να το διευκρινίσει σαφέστερα, εφόσον είναι πρόδηλον ότι ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών (ως ενδεχόμενος αποδέκτης των οδηγιών) δεν είχε συμμετάσχει στην είσπραξη των δύο επιταγών.

167. Από προσεκτική ανάγνωση της σκέψης 204 προκύπτει ωστόσο ότι το Πρωτοδικείο προέβη σε μια πρόσθετη θεμελίωση της ευθύνης του αναιρεσείοντος, έστω και εάν από πλευράς διατυπώσεως μόλις τη διακρίνει από την υποχρέωση παροχής οδηγιών. Η θεμελίωση αυτή στηρίζεται, σύμφωνα με την επιχειρηματολογία του αναιρεσιβλήτου ενώπιον του Πρωτοδικείου [96], αποφασιστικά στο γεγονός ότι ο αναιρεσείων ενεπλάκη προσωπικώς στην είσπραξη των δύο επιταγών. Το τμήμα της επιχειρηματολογίας του αναιρεσείοντος που θα εξεταστεί στη συνέχεια καταδεικνύει ότι και ο ίδιος την αντελήφθη υπό την έννοια αυτή. Υπό τις συνθήκες αυτές, η απόφαση θα έπρεπε να αναιρεθεί όχι μόνον όσον αφορά τις κρίσεις του Πρωτοδικείου σχετικά με την υποχρέωση παροχής οδηγιών του αναιρεσείοντος. Κατά μείζονα λόγο, πρέπει να εξεταστούν τα επιχειρήματα της αιτήσεως αναιρέσεως, τα οποία στρέφονται κατά της αναφερθείσας πρόσθετης θεμελίωσης του Πρωτοδικείου.

168. Συναφώς ο αναιρεσείων φρονεί — πρόκειται δε για το τρίτο σκέλος της επικρί-

95 — Για παρόμοια περίπτωση, αφορώσα λάθος του συντάκτη σε κανονισμό, βλ. απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 1991, C-27/90, Silpa (Συλλογή 1991, σ. I-133, σκέψη 13).

96 — Βλ. σκέψη 193 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

σεώς του — ότι η συμμετοχή του στην είσπραξη των επιταγών είναι άσχετη με την υποχρέωση διαφυλάξεως των αξιών του Κοινοβουλίου, δεδομένου ότι τα δικαιολογητικά έγγραφα για την είσπραξη αυτή υφίστανται. Επικουρικώς, η συμμετοχή του αναιρεσείοντος στο πλαίσιο αυτό είναι, κατά τον αναιρεσείοντα, άνευ σημασίας, διότι η υπογραφή και η κατάθεση στο ταμείο δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη παράβαση της υποχρεώσεως αυτής.

169. Νομίζω ότι τα επιχειρήματα αυτά δεν ευσταθούν, επειδή το Πρωτοδικείο στο επίμαχο χωρίο της αποφάσεως, έστω και πολύ συνοπτικά, χρησιμοποίησε ένα τεκμήριο. Κατά το τεκμήριο αυτό, εν αμφιβολία πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο υπόλογος, ο οποίος (έναντι επιδείξεως των επιταγών που έχουν υπογραφεί από τον ίδιο) εισέπραξε προσωπικώς σε χρήμα κεφάλαια της παγίας προκαταβολής, τα οποία κάλυψαν δαπάνη για την οποία δεν υπήρχαν δικαιολογητικά έγγραφα, προέβη ο ίδιος στη δαπάνη ή εν πάση περιπτώσει την προκάλεσε. Το τεκμήριο αυτό — το οποίο υπεισέρχεται στην υπό κρίση περίπτωση ελλείψει ενδείξεων περί του αντιθέτου — εμπίπτει στον τομέα των πραγματικών περιστατικών και επομένως δεν υπόκειται στον έλεγχο του Δικαστηρίου. Εν πάση περιπτώσει, το επιχείρημα του αναιρεσείοντος ότι το συμπέρασμα αυτό δεν είναι υποχρεωτικό δεν ευσταθεί.

170. Επειδή, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου λείπουν παντελώς τα δικαιολογητικά έγγραφα (πράγμα το οποίο σημαίνει ότι στην ευνοϊκότερη για τον αναιρεσείοντα περίπτωση απωλέσθησαν μετά τη σύνταξή τους), το Πρωτοδικείο, σύμφωνα με το άρθρο 70, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του δημοσιονομικού κανονισμού, δέχθηκε ότι την ευθύνη για το γεγονός αυτό φέρει ο υπόλογος και όχι ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών.

171. Επομένως, τα επιχειρήματα που στρέφονται κατά των σκέψεων του Πρωτοδικείου περί εξετάσεως της κατανομής των ευθυνών (όχι με υποδειγματική σαφήνεια, είναι αληθές) πρέπει να απορριφθούν.

*Ως προς την παράβαση του άρθρου 86, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, και των άρθρων 70, παράγραφος 1, και 71 του δημοσιονομικού κανονισμού, την παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως, της επιεικείας και της διανεμητικής δικαιοσύνης καθώς και ως προς την ύπαρξη καταχρήσεως εξουσίας*

172. Η επιχειρηματολογία που προβλήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου προς στήριξη του λόγου αυτού διαρθρώνεται σε τρία σκέλη σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου.

173. Πρώτον, ο αναιρεσείων ισχυρίστηκε ότι η απόφαση συνιστά παράβαση του άρθρου 86 του ΚΥΚ και των άρθρων 70, παράγραφος 1, και 71 του δημοσιονομικού κανονισμού, επειδή η συμπεριφορά που καταλογίστηκε στον αναιρεσείοντα ουδόλως θεμελιώνει *βαριά αμέλεια*. Τουναντίον, το Πρωτοδικείο υποστήριξε την άποψη ότι αυτό ακριβώς ισχύει. Προσέθεσε ότι οι ανωμαλίες κατά το άνοιγμα του επιδίκου λογαριασμού, η παράλειψη λογιστικής καταχωρίσεως ή η καθυστέρηση στη λογιστική εγγραφή ορισμένων ενεργειών σχετικών με

την είσπραξη των δύο επιταγών και η παράβαση της υποχρεώσεως ενεργείας δαπανών μόνο επί επιδείξει κανονικών δικαιολογητικών εγγράφων και μέριμνας για τη διαφύλαξή τους, συνιστούν αμέλεια ακόμη βαρύτερη εκ μέρους του αναιρεσείοντος καθόσον αυτός κατείχε, υπό την ιδιότητα του υπολόγου, την πιο υψηλόβαθμη θέση στη διαχείριση της λογιστικής του οργάνου.

174. Καθόσον ο αναιρεσείων, προς αμφισβήτηση της θέσεως αυτής, στηρίζεται στον αβάσιμο χαρακτήρα των αιτιάσεων, μπορώ να παραπέμψω στις σχετικές σκέψεις των σημερινών προτάσεών μου.

175. Δεν ευσταθεί ούτε το επιχείρημα ότι, στο πλαίσιο μιας παγίας προκαταβολής, τον αναιρεσείοντα δεν βαρύνει, βάσει των προηγουμένων κρίσεων του Πρωτοδικείου, η «τήρηση της λογιστικής» (gestion de la comptabilité), αλλά η υποχρέωση ελέγχου και υποδείξεων. Πράγματι, η παράβαση της προαναφερθείσας υποχρεώσεως πρέπει να αντιμετωπισθεί ως παράβαση των ουσιαστικών διατάξεων του δημοσιονομικού κανονισμού, που θα είχε διαπράξει ο ίδιος ο υπόλογος ήτοι ως εάν διαχειριζόταν ο ίδιος τα κεφάλαια και τη λογιστική της πάγιας προκαταβολής [97]. Εξάλλου, ο αναιρεσείων εν προκειμένω παρέβη προσωπικώς τουλάχιστον εν μέρει τις διατάξεις αυτές, καθόσον εισέπραξε τις επιταγές.

176. Το άλλο επιχείρημα, κατά το οποίο η υποχρέωση ελέγχου και υποδείξεων βαρύνει όχι μόνο τον αναιρεσείοντα αλλά και τον δημοσιονομικό ελεγκτή, αφορά το πρόβλημα της ίσης μεταχειρίσεως, το οποίο επίσης έθεσε ο αναιρεσείων στο παρόν πλαίσιο και το οποίο θα εξετάσω κατωτέρω.

177. Τέλος, ο αναιρεσείων φρονεί ότι το Πρωτοδικείο δεν απάντησε στο επιχείρημά του το οποίο στηρίζεται στην κακή γενική οργάνωση και στην ανεπαρκή υποδομή των οικονομικών υπηρεσιών του Κοινοβουλίου κατά την εποχή των προσαπτομένων στον αναιρεσείοντα πράξεων. Νομίζω ότι το Πρωτοδικείο δεν υποχρεούνταν να εξετάσει το σημείο αυτό. Πράγματι, καθόσον ο αναιρεσείων επικαλέστηκε ειδικό σύνδεσμο μεταξύ των περιστάσεων αυτών και των διαπιστωθεισών ανωμαλιών, το Πρωτοδικείο είχε ήδη απορρίψει το επιχείρημα αυτό [98]. Κατά συνέπεια, παρέλκει η επανεξέταση του ζητήματος αυτού.

178. Επομένως, δεν ευσταθούν τα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος που αφορούν το ζήτημα της βαριάς αμέλειας.

179. Δεύτερον, ο αναιρεσείων είχε επικαλεστεί παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως, της επιεικείας και της διανεμητικής δικαιοσύνης, λόγω του ότι ήταν το μόνο πρόσωπο στο οποίο επιβλήθηκαν πειθαρχικές ποινές, ενώ ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών, ο διατάκτης και ο δημοσιονομικός ελεγκτής δεν διώχθησαν πειθαρχικώς.

180. Συναφώς το Πρωτοδικείο παρέπεμψε στις σκέψεις που αφορούν την οριοθέτηση της ευθύνης του αναιρεσείοντος σε σχέση με την ευθύνη του διαχειριστή παγίων προκα-

97 — Βλ. παράγραφο 95 ανωτέρω.

98 — Βλ. σκέψη 182 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και παράγραφο 131 ανωτέρω.

ταβολών [99], του διατάκτη και του δημοσιονομικού ελεγκτή [100]. Το Πρωτοδικείο διευκρινίζει ότι η διαφορά μεταξύ των αποφάσεων οι οποίες ελήφθησαν κατά το πέρας των πειθαρχικών διαδικασιών που κινήθηκαν κατά του διαχειριστή παγίων προκαταβολών και του υπολόγου δεν ασκεί καμιά επιρροή επί της παρούσας διαφοράς, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αυτοτέλειας των πειθαρχικών διαδικασιών, με την τήρηση της οποίας πρέπει να εναρμονιστούν οι αρχές της ίσης μεταχειρίσεως, της επιείκειας και της διανεμητικής δικαιοσύνης, τις οποίες προβάλλει ο αναιρεσείων.

181. Κατά τον αναιρεσείοντα, το Πρωτοδικείο παρέβλεψε ότι η διαφορά των δύο αποφάσεων δεν είναι το μοναδικό στοιχείο: εκτός αυτού, δεν κινήθηκε πειθαρχική διαδικασία κατ' άλλων ενδεχομένως υπευθύνων και ιδίως του δημοσιονομικού ελεγκτή. Συναφώς, ο αναιρεσείων επικαλείται την ειδική έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου του 1982 [101]. Άλλωστε, κατά τον αναιρεσείοντα, η εξουσία για την κίνηση της διαδικασίας και για τις ποινές μετά το πέρας της ανήκει στην ΑΔΑ. Ο αναιρεσείων θέτει το ζήτημα πώς θα μπορούσαν να συμβιβαστούν, εν όψει της σκέψεως αυτής, οι αρχές που προβλήθηκαν προς στήριξη του λόγου ακυρώσεως κατά την πρωτοβάθμια δίκη με μια εκ διαμέτρου αντίθετη προς τις αρχές αυτές μεταχείριση.

182. Διαπιστώνεται συναφώς εκ προοιμίου ότι στο παρόν πλαίσιο εν αντιθέσει προς ό, τι αφορά την αντικειμενική ευθύνη του αναιρεσείοντος για τις σχετικές με την παγία προκαταβολή ενέργειες [102], δεν πρόκειται για την εκτίμηση της συμπεριφοράς του αναιρεσείοντος ως σύμφωνης ή αντίθετης προς τα καθήκοντά του. Πρόκειται μάλλον για το αν η ΑΔΑ άσκησε ορθώς τη διακριτική της ευχέρεια όσον αφορά την κίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας και, κατά το πέρας της, όσον αφορά την απόφασή της επί της αρχής και του είδους της ποινής.

183. Στο πλαίσιο αυτό, τα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος θέτουν το ζήτημα της τηρήσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, δυνάμει της οποίας, μεταξύ άλλων, όμοιες καταστάσεις πρέπει να τύχουν της αυτής μεταχειρίσεως.

184. Ώστόσο, υπό το πρίσμα αυτό, ο παρών λόγος αναιρέσεως θα μπορούσε να γίνει δεκτός μόνον εάν από την απόφαση του Πρωτοδικείου προέκυπτε ότι άλλα πρόσωπα, σε παρόμοια κατάσταση με εκείνη του αναιρεσείοντος, έτυχαν διαφορετικής μεταχειρίσεως από τον αναιρεσείοντα, ή εάν ο αναιρεσείων αποδείκνυε ότι κακώς το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη τους ισχυρισμούς του ως προς το σημείο αυτό. Τούτο όμως δεν συμβαίνει.

185. Ειδικότερα, παρατηρείται ότι κατά τον μη αμφισβητηθέντα ισχυρισμό του αναιρεσιβλήτου [103] δεν αναγνωρίστηκε η ευθύνη του

99 — Σκέψεις 167 έως 170, 183, 203 και 204 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

100 — Σκέψεις 171 και 172 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

101 — ΕΕ C 202 της 5. 8. 1982, σ. 1.

102 — Βλ. ανωτέρω παραγράφους 102 επ.

103 — Βλ. σκέψη 193 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

*διαχειριστή παγίων προκαταβολών* για τις συνέπειες της εισπράξεως των επιταγών. επομένως, η κατάστασή του, τουλάχιστον ως προς το σημείο αυτό, διαφέρει από την κατάσταση του αναιρεσείοντος.

186. Όσον αφορά τον *διατάκτη*, ο αναιρεσείων δεν προέβαλε στο πλαίσιο αυτό κανένα επιχείρημα, το οποίο να καθιστά δυνατό το συμπέρασμα ότι το Πρωτοδικείο (όπως και η ΑΔΑ) παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

187. Η σύγκριση στην οποία προέβη ο αναιρεσείων με την αίτηση αναιρέσεως μεταξύ της μεταχειρίσεως η οποία του επεφυλάχθη και της μεταχειρίσεως της οποίας έτυχε ο *δημοσιονομικός ελεγκτής* είναι νέα σε σχέση με το δικόγραφο της προσφυγής. Ακόμη και εάν η επιχειρηματολογία του αναιρεσείοντος ως προς το σημείο αυτό πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη τους κρισίμους ισχυρισμούς του αναιρεσείοντος, η άποψη αυτή δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να γίνει δεκτή. Εξάλλου, διαπιστώνεται ότι ο αναιρεσείων στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης στηρίχθηκε μόνο στην ειδική έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Το Ελεγκτικό Συνέδριο ψέγει μεν τη συμπεριφορά του δημοσιονομικού ελεγκτή, πλην όμως μόνον όσον αφορά την ειδική διαδικασία η οποία ακολουθείται κατά τη λογιστική εγγραφή των δαπανών που καταβάλλονται από το ταμείο των βουλευτών, ήτοι αποζημιώσεων και επιδομάτων. Η διαδικασία αυτή ουδόλως αφορά τις αιτιάσεις της υπό κρίση υποθέσεως.

188. Κατά συνέπεια, και τα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος που στηρίζονται στις γενικές αρχές πρέπει να απορριφθούν, οπότε δεν χρειάζεται να θεωρηθούν ως αποφασιστικής σημασίας για την «αυτοτέλεια των πειθαρχικών διαδικασιών» την οποία τόνισε το Πρωτοδικείο.

189. Τέλος, ο αναιρεσείων θεώρησε ότι η πειθαρχική απόφαση εκδόθηκε κατά κατάχρηση εξουσίας, επειδή ο αναιρεσείων τιμωρήθηκε για τυπικές παραβάσεις ως εάν επρόκειτο για αιτιάσεις ουσίας προσηκόντως αποδεδειγμένες. Το Πρωτοδικείο απέρριψε την επιχειρηματολογία αυτή. Σύμφωνα με τον ορισμό της καταχρήσεως εξουσίας που έχει καθιερωθεί κατά παγία νομολογία, έκρινε ότι ο αναιρεσείων δεν προσκόμισε κανένα πρόσφορο αποδεικτικό στοιχείο το οποίο να καθιστά δυνατό το συμπέρασμα ότι η ΑΔΑ, με την κίνηση της κατ' αυτού πειθαρχικής διαδικασίας, επιδίωξε σκοπό άλλο από τη διατήρηση της εσωτερικής ευταξίας της ευρωπαϊκής δημοσιοϋπαλληλίας. Το γεγονός ότι η ποινή του υποβιβασμού επιβλήθηκε στον αναιρεσείοντα για τυπικές ανωμαλίες δεν μπορεί να θεωρηθεί αρκετό για να αποδείξει ότι η διοίκηση τον δίωξε, όπως ισχυρίζεται, με μοναδικό σκοπό να βρει στο πρόσωπό του εξιλαστήριο θύμα [104].

190. Ο αναιρεσείων αναγνωρίζει ότι η εκτίμηση των κρισίμων ενδείξεων ανήκει στο Πρωτοδικείο και επαφίεται στην κρίση του Δικαστηρίου, το οποίο θα αποφασίσει αν, εν όψει των επιχειρημάτων που προέβαλε ο αναιρεσείων, το Πρωτοδικειο δεν υπερέβη τα όρια της εξουσίας εκτιμήσεως.

104 — Σκέψη 214 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

191. Δεδομένου ότι ο αναιρεσείων δεν εξήγησε ως προς τι το Πρωτοδικείο υπερέβη τις εξουσίες του, και το επιχείρημα αυτό και κατά συνέπεια ο παρών λόγος αναιρέσεως στο σύνολό του πρέπει να απορριφθούν.

*Ως προς την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας*

192. Το Πρωτοδικείο απέρριψε και το επιχείρημα του αναιρεσείοντος ότι μεταξύ της σημασίας των αιτιάσεων που του προσήφθησαν και της βαρύτητας της πειθαρχικής ποινής η οποία του επιβλήθηκε υφίσταται προφανής δυσαναλογία. Το Πρωτοδικείο ανέφερε καταρχάς ότι η κρίση του δεν μπορεί να υποκαταστήσει την κρίση της ΑΔΑ εκτός από την περίπτωση καταφανούς υπερβάσεως ή καταχρήσεως εξουσίας. Επίσης, κατά τον αναιρεσείοντα, δεν υφίσταται σταθερή σχέση μεταξύ των ποινών που προβλέπουν τα άρθρα 86 έως 89 και των διαφόρων ειδών παραβάσεων που διαπράττουν οι υπάλληλοι. Ο προσδιορισμός της επιβλητέας ποινής σε κάθε ατομική περίπτωση πρέπει να στηρίζεται σε μια γενική εκτίμηση όλων των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών και των επιβαρυντικών ή ελαφρυντικών περιστάσεων που προσιδιάζουν στην οικεία υπόθεση.

193. Επί της ορθής αυτής βάσεως, η οποία δεν αμφισβητήθηκε από τον αναιρεσείοντα στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης, το Πρωτοδικείο τόνισε μεταξύ άλλων τη βαρύτητα των παραβάσεων και το γεγονός ότι ο αναιρεσείων ως υπόλογος ήταν, κατά τις διατάξεις του δημοσιονομικού κανονισμού, ο κύριος υπεύθυνος της χρηστής διαχειρίσεως της λογιστικής υπηρεσίας.

194. Ο αναιρεσείων φρονεί, εν προκειμένω, ότι το Πρωτοδικείο δεν απάντησε στα επιχειρήματά του ότι οι προσαπτόμενες παραβάσεις είχαν τυπικό χαρακτήρα και ότι του αναγνωρίστηκαν ελαφρυντικές περιστάσεις. Η επιχειρηματολογία αυτή προκύπτει από την αιτίαση ότι το Πρωτοδικείο δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απόρριψη των επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος.

195. Νομίζω ωστόσο ότι η απάντηση στα επιχειρήματα που προέβαλε ο αναιρεσείων ενώπιον του Πρωτοδικείου βρίσκεται στην παραπομπή που έκανε το Πρωτοδικείο στη βαρύτητα των διαπιστωθεισών παραβάσεων.

196. Τούτο ισχύει καταρχάς για τον «τυπικό χαρακτήρα» των παραβάσεων αυτών. Είναι προφανές ότι παραβάσεις «τυπικών» διατάξεων του δημοσιονομικού κανονισμού, οι οποίες αποσκοπούν στη νομότυπη διαχείριση και τη διασφάλιση των κοινοτικών κεφαλαίων πρέπει να θεωρηθούν κατά περίπτωση ως βαριές παραβάσεις, ήτοι βαριές προσβολές του συμφέροντος αυτού. Τούτο εξαρτάται από τον ακριβή σκοπό του κανόνα ο οποίος αποτέλεσε αντικείμενο παραβάσεως, των επιδίκων ποσών και της καταστάσεως στο πλαίσιο της οποίας εντάσσεται η εκάστοτε παράβαση. Επομένως, η απάντηση του Πρωτοδικείου δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο επικρίσεως.

197. Όσον αφορά τις ελαφρυντικές περιστάσεις, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το γεγονός ότι λαμβάνονται υπόψη αντικατοπτρίζεται κατά κανόνα στο μέγεθος της ποινής. Η «βασική» όμως «ποινή» (κατά την παρούσα πειθαρχική απόφαση ήταν η παύση), η οποία ενδεχομένως μειώνεται λόγω των ελαφρυντικών αυτών περιστάσεων, είναι ανάλογη με τη βαρύτητα της παραβάσεως. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο αντέ-

ταξε στο επιχείρημα του αναιρεσείοντος έναν άλλο παράγοντα, ο οποίος μάλιστα είναι συγκριτικά σημαντικότερος από τις ελαφρυντικές περιστάσεις, ήτοι τον παράγοντα της επιμετρήσεως της ποινής. Ούτε ως προς το σημείο αυτό μπορώ να διακρίνω ανεπαρκή αιτιολογία, κατά μείζονα δε λόγο εφόσον το Πρωτοδικείο έπρεπε να εξετάσει μόνο το ζήτημα αν η ΑΔΑ είχε υποπέσει σε *πρόδηλη* πλάνη.

198. Επιπλέον, ο αναιρεσείων θεωρεί ότι κακώς το Πρωτοδικείο στηρίχθηκε στο γεγονός ότι ο αναιρεσείων, ως υπόλογος του οργάνου, ήταν ο κύριος υπεύθυνος για τη χρηστή διαχείριση της λογιστικής υπηρεσίας. Τούτο έρχεται σε αντίφαση με τη διευκρίνιση του Πρωτοδικείου σε άλλο σημείο (δηλαδή στη σκέψη 203 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως) όσον αφορά τον διαχειριστή των παγίων προκαταβολών.

199. Όσον αφορά το επιχείρημα αυτό, διαπιστώνεται ότι από τα άρθρα 20 και 70 του δημοσιονομικού κανονισμού ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών υπέχει ιδιαίτερη ευθύνη η οποία, κατά τις Συνθήκες, αντιστοιχεί σε υψηλόβαθμη θέση (βλ. άρθρο 209, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΟΚ και τις παράλληλες διατάξεις των άλλων Συνθηκών). Από νομικής απόψεως, δεν είναι δυνατόν να προβληθούν αντιρρήσεις κατά του γεγονότος ότι τα στοιχεία αυτά ελήφθησαν υπόψη για την επιμέτρηση της ποινής, όπως το έπραξε η ΑΔΑ κατά την έκδοση της πειθαρχικής αποφάσεως και το Πρωτοδικείο κατά τον δικαστικό έλεγχο αυτής. Τούτο ισχύει ανεξαρτήτως του αν ο υπόλογος παρέβη (προσωπικώς) ουσιαστικές διατάξεις του δημοσιονομικού κανονισμού ή παρέβη την υποχρέωση εποπτείας του διαχειριστή παγίων προκαταβολών, η οποία αντιστοιχεί επίσης στην ιδιάζουσα θέση του υπολόγου.

200. Όταν σε μια περίπτωση (εν προκειμένω, όσον αφορά το άνοιγμα του λογαριασμού) ο διαχειριστής παγίων προκαταβολών ενδέχεται να ευθύνεται παράλληλα με τον υπόλογο (ιδίως όταν ο πρώτος παραβαίνει τις κρίσιμες διατάξεις ουσίας και ο δεύτερος παραβαίνει την υποχρέωση εποπτείας), τούτο δεν εμποδίζει να ληφθεί υπόψη η ιδιάζουσα θέση του υπολόγου κατά την επιμέτρηση της ποινής του. Αντιθέτως προς ό, τι φαίνεται να πιστεύει ο αναιρεσείων, μεταξύ της συγκεκριμένης ευθύνης του διαχειριστή παγίων προκαταβολών, ως του πράγματι ενεργούντος προσώπου, και της ιδιάζουσας θέσεως του υπολόγου δεν υφίσταται αντίφαση.

201. Επομένως, και αυτά τα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος πρέπει να απορριφθούν.

*Ως προς τα αιτήματα διορισμού πραγματογνωμόνων*

202. Κατά τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου, τα αιτήματα αυτά αποσκοπούσαν στη διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης ως προς το βάσιμο της αιτιάσεως που αφορά την έλλειψη δικαιολογητικών εγγράφων για ποσό 4,1 εκατομμυρίων BFR. Το Πρωτοδικείο έκρινε το αιτηθέν αποδεικτικό μέσο ως μη λυσιτελές και απέρριψε το αίτημα, μεταξύ άλλων, εν όψει «του συνόλου των στοιχείων της δικογραφίας, όπως αυτά αναλύθηκαν κατά την εξέταση από το Πρωτοδικείο του βασίμου της αιτιάσεως περί μη προσκομίσεως δικαιολογητικών εγγράφων (βλ. ανωτέρω, σκέψεις 195 έως 202 της απο-

φάσεως αυτής)» [105]. Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει συναφώς, όπως ορθώς παρατηρεί ο αναιρεσείων, ότι από την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών σχημάτισε την πεποίθηση ότι ορθώς η πειθαρχική απόφαση διατυπώνει την επίμαχη αιτίαση.

203. Ο αναιρεσείων παραπέμπει συναφώς μόνο στα επιχειρήματά του κατά τα οποία το Πρωτοδικείο κακώς έκρινε ότι η αιτίαση είναι βάσιμη.

204. Συναφώς έχω τη γνώμη ότι το Πρωτοδικείο μπορούσε να απορρίψει το επίμαχο αίτημα για τον λόγο που επικαλέστηκε. Πράγματι, τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά είχαν ήδη εξεταστεί πολλαπλώς από το Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο είναι όργανο ανεξάρτητο έναντι των διαδίκων. Το Πρωτοδικείο στήριξε την εκτίμησή του, μεταξύ άλλων, στις διαπιστώσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

205. Δεδομένου ότι ο αναιρεσείων δεν προέβαλε κανένα στοιχείο από το οποίο να συνάγεται ότι οι πραγματογνώμονες θα μπορούσαν να αποκαλύψουν νέα πραγματικά περιστατικά, η απόρριψη του αιτήματος δεν πάσχει.

206. Ο αναιρεσείων επαναλαμβάνει ακόμη στο πλαίσιο αυτό ότι δεν μπόρεσε να πραγματοποιήσει τις αναγκαίες έρευνες μετά τη μετάθεσή του. Εντούτοις, το Πρωτοδικείο απέρριψε το επιχείρημα αυτό, το οποίο στηριζόταν στην προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, από την παρούσα δε διαδικασία δεν προέκυψε καμιά ένδειξη ότι η εν λόγω απόρριψη αντέκειτο προς το κοινοτικό δίκαιο.

207. Τέλος, ο αναιρεσείων παραπέμπει εκ νέου στο γεγονός ότι κατά τον χρόνο της μεταθέσεώς του δεν έλαβε χώρα απόδοση λογαριασμών. Εντούτοις, ο αναιρεσείων ουδέποτε ισχυρίστηκε ότι η μη απόδοση λογαριασμών θέτει εν αμφιβόλω την αποδεικτική δύναμη των εγγράφων επί των οποίων στηρίχθηκε το Πρωτοδικείο. Κατά συνέπεια, ανεξαρτήτως του ζητήματος κατά πόσον ο ισχυρισμός αυτός μπορεί να εξεταστεί στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης, το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί.

208. Επομένως και ο τελευταίος αυτός λόγος της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, ο οποίος αφορά το περί αποδείξεως αίτημα του αναιρεσείοντος, είναι απορριπτέος.

## Γ — Πρόταση

209. Για όλους τους προεκτεθέντες λόγους, σας προτείνω

— να απορρίψετε την αίτηση αναιρέσεως,

— να καταδικάσετε τον αναιρεσείοντα στα δικαστικά εξοδα σύμφωνα με το άρθρο 122 του Κανονισμού Διαδικασίας.

105 — Σκέψη 228 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.